

GUIA D'ABORDATGE A LA
VIOLÈNCIA MASCLISTA

des d'una

**PERSPECTIVA
TRANSCULTURAL**

بَيْتُ الثَّقَافَةِ

FUNDACIÓ BAYT AL-THAQAFÀ

Fundació Privada Bayt al-Thaqafa, 2022.
Fotografies: Arxiu de Bayt al-Thaqafa.
Les imatges corresponen als espais de trobada i tallers de Bayt.
Cap de les fotografies correspon als projectes d'atenció a víctimes de violència masclista.

🌐 www.bayt-al-thaqafa.org

✉ bayt@bayt-al-thaqafa.org

📘 FundacioBayt

📧 @fundaciobayt

📷 @baytfundacio

Seus Barcelona

Princesa, 14, 1r
08003 Barcelona
Tel. 93 319 88 69

Clavell, 6
08024 Barcelona
Tel. 673 074 271

Seu Sant Vicenç dels Horts

Jaén, 18-20
08620 Sant Vicenç dels Horts
Tel. 93 656 38 70

GUIA D'ABORDATGE A LA VIOLÈNCIA MASCLISTA

des d'una

PERSPECTIVA TRANSCULTURAL

CONTINGUTS

1	Introducció	4
2	Metodologia	6
	Conceptualització entorn la violència masclista	8
	Marc jurídic	8
3	Violència masclista conceptualització, històric i xifres	8
	Manifestacions de la violència masclista	9
	Algunes xifres	10
4	Trajectòries migratòries i violència masclista	13
	Obstacles en el context institucional i jurídic	14
	Desconeixement de drets i recursos disponibles	16
5	Perspectiva transcultural i interseccional	18
	Conceptes clau	18
	Caràcter universal i eurocèntric dels enfocaments	20
	Ideal romàntic i imaginari social de la violència segons cultura d'origen	21
	Família i comunitat	22
6	Orientacions per a la intervenció	24
	Comunitat versus individualisme. Diferents abordatges	25
	Recuperació integral per fer front a problemàtiques estructurals	25
	Evitar reproduir discriminacions i desigualtats socials	26
	Formació en gènere, interseccionalitat i desigualtats socials	26
	Accés a serveis i recursos	26
	Atenció jurídica en estrangeria	27
	Identificació de les necessitats vinculades a la violència masclista:	
	accés a la cobertura individualitzada de drets	28
	Abordatge des de diferents àrees i metodologies	28
	Mediació intercultural i mediació en conflictes. Cal diferenciar!	29
	Resposta des dels contextos familiars de les víctimes	30
	Agència de la dona i estratègies pròpies	30
7	Recomanacions	32
8	Conclusions	34
9	Annex: Serveis especialitzats a Barcelona	36
10	Bibliografia	38

1

Introducció

Bayt al-Thaqafa som una entitat amb gairebé 50 anys d'experiència en l'acompanyament a persones migrades en el seu procés cap a la plena ciutadania. Acompanyem, assessorem i orientem a infants, adults i famílies en aquells àmbits necessaris per a la seva inclusió en la societat.

Fruit de la nostra experiència en la gestió de serveis específics per a dones i, sobretot, de recursos d'allotjament per a dones migrades supervivents de violència masclista, hem detectat la necessitat de disposar de protocols i guies que contemplin l'enfocament transcultural per a abordar amb les màximes garanties un acompanyament a la dona que ha patit violència masclista.

La violència contra la dona, específicament la violència exercida per la parella —on

s'inclou tant la física, com la sexual i psicològica, econòmica, i altres tipologies que cada vegada es van definint més— constitueix una violació dels drets humans de les dones que s'ha d'abordar des d'una perspectiva específica a les seves necessitats i històries vitals. Les dones migrades, refugiades i que pertanyen a minories etnoculturals¹ són exposades als mateixos tipus de violència que les altres dones. Tanmateix, l'especificitat de la seva situació com a dona migrada pot augmentar la seva vulnerabilitat a certes violències i limitar les formes de protecció i els recursos als quals poden tenir accés. Es troben així en una situació de doble vulnerabilitat a la violència, en

tant que migrades/refugiades/descendents, i en tant que dones. Aquesta vulnerabilitat s'agreuja quan no es disposa ni de feina, ni de permís de residència propi pel qual romandre legítimament en el territori de l'estat receptor i, per tant, la seva estada depèn d'un permís de residència per reunificació familiar amb el seu cònjuge. Sovint, les dones que es troben en aquesta condició difícilment tenen independència econòmica i, de manera esporàdica i ocasional, tenen la possibilitat d'entrar en contacte i de construir relacions amb persones externes al nucli familiar que els puguin prestar ajuda i suport. A més, la possibilitat de sortir del cercle de la violència pot resultar greument compromesa per les implicacions que pot tenir en el seu permís de residència. Les múltiples dificultats a les quals s'enfronten les dones migrades —com dones i com migrades— suposen, llavors, un

¹ Al llarg de la guia, ens referirem a *dones migrades* per parlar sobre dones migrades i/o que pertanyen a minories etnoculturals que no necessàriament han fet processos migratoris.

significatiu agreujament de la condició de vulnerabilitat en la qual viuen com a víctimes de violència.

Amb aquesta guia volem oferir a les i als professionals elements d'anàlisi, per tal de poder construir les seves pròpies eines adaptant-les al seu context i rol d'intervenció. Eines que entenem com a necessàries per a identificar la realitat de cada dona, tenint en compte els seus marcs de representació cultural i com aquests influeixen en la seva categorització i significació de la violència.

En tant que professionals, és important prendre consciència del fet que les dones migrades i víctimes de violència masclista són sovint subjectes a dificultats específiques: barreres lingüístiques, estatut precari, desconeixement de les lleis i desconfiança dels serveis de suport, por a represàlies, dificultats econòmiques, aïllament social, etc. Aquestes dificultats accentuen vulnerabilitats afegides a les pròpies del context de violència, que les mantenen en una situació de dependència respecte al marit o cònjuge i poden frenar l'accés a recursos d'assistència, de suport i d'acompanyament.

D'aquest fet, ens sorgeix la proposta de complementar els serveis existents per a l'abordatge de les violències masclistes, reforçant-los amb els sabers i les eines transculturals, per als eixos de migració. La detecció d'aquest buit ens impulsa a identificar els diferents marcs de referència socials i culturals, per a

entendre de més a prop quins són els factors que poden influir en el context d'intervenció. Creiem indispensable que els equips tècnics dels diferents serveis i recursos incorporin la perspectiva interseccional i transcultural en la intervenció, per tal de poder fer els processos de recuperació de les violències de manera integral i completa.

Els principals reptes d'aquesta guia són identificar, millorar i modificar les circumstàncies i pràctiques que perpetuen la violència masclista feta a les dones. Aquest projecte pretén identificar les necessitats específiques de la població migrant. Per a arribar-hi, realitzarem l'inventari de les necessitats d'aquestes persones per tal de conèixer els impactes dels serveis i recursos que tenen a la seva disposició. La guia conclou amb una sèrie de recomanacions, que poden servir com a orientació reflexiva per a incorporar una perspectiva interseccional i transcultural, mitjançant les quals poder adquirir eines que permetin adaptar la intervenció a aquests contextos de diversitat. La voluntat és generar un canvi de les representacions i de les

pràctiques envers a les dones migrades mitjançant un intercanvi de sabers, així com diversificant i enriquint la reflexió, el que podria portar a l'emergència de pràctiques innovadores. Per tant, iniciant un procés reflexiu, en xarxa i fomentant l'aliança entre entitats públiques i privades, es pot garantir una millor resposta, més ajustada i complementària dels recursos d'atenció per a dones migrades víctimes de violència masclista.

Aquesta guia neix amb la intenció de dirigir-se a:

- Professionals que treballen en entitats socials que acullen i tenen activitats dirigides a dones migrades.
- Personal tècnic que treballa amb dones migrades i víctimes de violència masclista en les diferents etapes del cicle de recuperació de la violència, ja sigui en entitats privades o públiques.
- A tota persona que vulgui tenir coneixement sobre la incorporació de la perspectiva interseccional i transcultural en l'atenció a les dones migrades víctimes de violència masclista.

La violència contra la dona constitueix una violació dels drets humans

---

2

Metodologia

Per a l'elaboració d'aquesta guia no s'ha entrevistat expressament dones supervivents de violència, encara que estiguin en el cicle de recuperació, per evitar que revisquin un trauma o que tingui un impacte negatiu en la seva recuperació. Però evidentment, un document com aquest no pot fer-se sense elles. Per això, l'acostament s'ha fet per mitjà de les persones que les acompanyen en l'atenció directa i el coneixement extret de la seva intervenció en l'acompanyament a víctimes. Respectem la seva agència i valorem la possibilitat d'incorporar dones que ja han superat les fases de recuperació i actuen com a mentores d'altres dones, en posteriors edicions.

Objectius específics de la recerca:

- Discernir els factors de vulnerabilitat específics de les dones migrades supervivents de violència masclista.

- Analitzar i reflexionar sobre la diversitat de realitats existents entre les dones migrades víctimes de violència masclista.
- Identificar dificultats específiques en l'accés a serveis i recursos per part de les dones migrades resilientes de violència, així com les mancances en l'adequació de les respostes a les necessitats des dels serveis especialitzats.
- Incorporar l'imaginari i el simbòlic de les persones que atenem en l'anàlisi de les violències viscudes.
- Definir un marc teòric per tal d'obrir el model d'intervenció des d'un enfocament transcultural.
- Establir una sèrie d'orientacions i recomanacions.

La primera fase de la recerca ha consistit en la realització d'entrevistes semi-directives al personal tècnic intern de

la Fundació. D'una banda, a professionals expertes en població femenina migrant i en violències masclistes, així com en els serveis i recursos de la xarxa d'atenció a la violència masclista. D'altra banda, hem entrevistat l'equip jurídic per a les qüestions lligades a la intersecció entre dret d'estrangeria i dret de les víctimes de violència masclista.

Actualment, a la Fundació Bayt al-Thaqafa gestionem dispositius per a dones supervivents de violència masclista i recursos d'allotjament amb cobertura per a famílies monomarentals i/o dones en situació vulnerable. També dinamitzem diversos grups de dones, des de fa més de 15 anys, per a l'aprenentatge de la llengua, la participació i la sororitat. Aquest contacte i acompanyament directe ens ha permès conèixer les múltiples realitats d'aquestes dones de forma directa.

En la segona fase de la investigació, hem entrevistat al personal tècnic i coordinador d'entitats del sector, tals com Salut i Comunitat, i al personal de serveis i recursos públics, el Servei d'Intervenció Especialitzada (SIE), en concret el del Baix Llobregat, n'és un exemple. També hem inclòs a persones expertes en qüestions de gènere, migració i violència masclista. D'una part, membres del Barcelona Centre for International Affairs (CIDOB), de l'altra, les autores de la recerca Tirar del hilo, (AIETI, Red Latinas i Universidad Autónoma de Madrid). Tenint en compte que hem volgut incloure una atenció específica als aspectes lligats a la religió, l'Oficina d'Afers Religiosos també ha participat en el marc d'aquesta guia.

Finalment, hem comptat amb la col·laboració d'entitats de dones migrades que han enriquit considerablement aquesta guia, tals com l'Associació Cultural, Educativa i Social Operativa de dones Pakistaneses (ACESOP).

3

Violència masclista conceptualització, històric i xifres

La violència masclista és un problema social amb causes multifactorials, que ens obliga a concebre-la a través d'un enfocament global. Es tracta d'un fenomen que es caracteritza per la seva complexitat, perquè les agressions perpetrades cap a les dones es presenten sota múltiples formes i de vegades de manera concomitant; la qual cosa pot necessitar una intervenció des de l'àmbit sanitari, social, polític i jurídic.

En aquest sentit, és necessari tenir en compte que tant la conceptualització de la violència masclista com la seva tipificació legal han canviat al llarg del temps, d'acord als diversos contextos sociohistòrics del conjunt de l'Estat espanyol.

A continuació, exposem alguns conceptes i definicions bàsiques entorn de les violències masclistes, destaquem les lleis

que han suposat un precedent en el marc jurídic de la violència masclista i abordarem l'abast de la violència masclista en el nostre entorn més proper a través de les dades que ens ofereixen els pocs informes i estudis existents.

Conceptualització entorn la violència masclista

A més de ser víctimes de violència masclista, les dones migrades han de fer front a la violència institucional, que perdura més enllà de la violència patida. Aquesta també pot prendre diverses formes simbòliques:

- Estereotips reductors.
- Marginació i/o situacions de discriminació.
- Lleis d'immigració que les posen en situacions d'extrema vulnerabilitat.

- Exclusió o construccions etnocèntriques en els discursos oficials.

Marc jurídic

A continuació, s'exposen algunes lleis que han suposat un precedent en el marc jurídic de la violència masclista. Cal destacar que a l'Estat Espanyol es va haver d'esperar fins a finals de l'any 2004 per a que s'arribés a abordar la lluita contra la violència de gènere a nivell integral, amb l'aprovació d'una Llei Orgànica específica.

A més de les diverses conceptualitzacions legals al voltant de la violència masclista, és necessari tenir en compte que, en el cas de les dones migrades, són diversos els factors que accentuen les seves vulnerabilitats. Per exemple, una dona migrada sense estatut legal

d'immigració, sense qualificació professional reconeguda o amb formacions no homologades, sense ingressos i que, a més, viu violència masclista, és exposada a nivells més alts de violència per la intersecció de totes aquestes dificultats. Ho desenvolupem en les pàgines d'aquesta guia.

Algunes xifres

En una primera aproximació a l'amplitud de la violència masclista, l'aspecte més destacat és l'escassetat d'estudis existents. Aquests, a més, es basen en estimacions, xifres aproximades i graus d'avaluació suposats, però en cap cas, dades exactes. Per aquesta raó, els estudis sobre la temàtica coincideixen en indicar que les escasses dades disponibles reflecteixen només un aspecte de la realitat, i que una bona part de la violència que sofreixen aquestes dones encara queda oculta.

Així doncs, a falta d'altres dades relatives a la violència masclista, ens fixarem en les xifres relatives

MANIFESTACIONS DE LA VIOLÈNCIA MASCLISTA

VICÀRIA

Els agressors utilitzen la seva descendència com a mitjà per a ferir les dones. L'assassinat dels fills i les filles és el grau més cruel d'exercici d'aquesta violència, però també és habitual que els agressors manipulin els seus descendents amb la intenció de posar en dubte el criteri, la voluntat i les decisions de la mare.

FÍSICA

Qualsevol acte o omissió de força contra el cos d'una dona, amb el resultat o el risc de produir-li una lesió física o un dany.

ECONÒMICA

Privació intencionada i no justificada de recursos per al benestar físic o psicològic d'una dona i, si s'escau, dels seus infants, i la limitació en la disposició dels recursos propis o compartits en l'àmbit familiar o de parella.

PSICOLÒGICA

Tota conducta o omissió intencional que produeixi en una dona una desvaloració o un patiment, per mitjà d'amenaçes, d'humiliació, de vexacions, d'exigència d'obediència o submissió, de coerció verbal, d'insults, d'aïllament o qualsevol altra limitació del seu àmbit de llibertat.

SEXUAL I ABUSOS SEXUALS

Qualsevol acte de naturalesa sexual no consentit per les dones, inclosa l'exhibició, l'observació i la imposició, per mitjà de violència, d'intimidació, de prevalença o de manipulació emocional, de relacions sexuals, amb independència que la persona agressora pugui tenir amb la dona o la menor una relació conjugal, de parella, afectiva o de parentiu.

Any	Lleis i normatives	Descripció
1989	Article 153.1 Codi Penal (Estatal)	Castiga el maltractament físic recurrent a la parella amb condemnes de 6 mesos fins a 1 any de presó.
1995	Títol VIII de la Llei Orgànica 10/1995 del Codi Penal (Estatal)	Endureix la pena per maltractament físic i especifica que les manifestacions de violència masclista com l'assetjament sexual són castigades amb presó i multes.
2001	Decret 26/2001 pel qual es crea la Comissió Permanent Interdisciplinària contra la Violència de Gènere a Catalunya	Las funcions de la Comissió són l'elaboració, el seguiment i l'avaluació d'un pla integral de prevenció de la violència de gènere i d'atenció a les persones que la pateixin.

continua

Any	Lleis i normatives	Descripció
2004	Llei Orgànica 1/2004 de Mesures de Protecció Integral contra la Violència de Gènere (Estatal)	Concep la violència masclista com "aquella que s'exerceix pels homes contra les dones, per part d'aquells que són o hagin estat els seus cònjuges o d'aquells que estan o hagin estat units a elles per relacions d'anàloga afectivitat, fins i tot sense convivència en el moment de produir-se els fets".
2005	Pla d'acció i desenvolupament de les polítiques de dones a Catalunya (2005-2007)	Reconeix els drets de les dones com a ciutadanes i remarca el sistema patriarcal que sosté i legitima les violències.
2007	Llei Orgànica 3/2007 de 22 de Març, per la Igualtat efectiva de dones i homes a Catalunya	La Llei estableix la prevenció de les conductes discriminatòries i la previsió de polítiques actives per fer efectiu el principi d'igualtat. Es preveu una especial consideració en els supòsits de doble discriminació i les singulars dificultats amb què es troben les dones que presenten una vulnerabilitat especial, com són les que pertanyen a minories, les dones migrades i les dones amb discapacitat.
2008	Llei 5/2008 del Dret de les dones a eradicar la violència masclista · Catalunya	Reconeix el caràcter específic i diferenciat de la violència masclista com aquella que s'exerceix contra les dones en el marc d'un sistema de relacions de poder i que pot ser produïda per mitjans físics, econòmics o psicològics, que genera danys o patiments físics, sexuals i /o psicològics, tant en l'àmbit públic com privat.
2015	Llei 17/2015 (21 de juliol) d'Igualtat efectiva entre dones i homes · Catalunya	Planteja en un dels seus apartats l'eradicació de la violència masclista i que els poders públics han d'afrontar de forma integral totes les formes de violència masclista (actes sexistes, misògins i discriminatoris, etc.).
2019	Pla Estratègic de polítiques d'Igualtat de Gènere (2019-2022) · Catalunya	Té en compte la transversalització de la perspectiva de gènere com principal eix d'acció en la participació, apoderament, visibilització de les dones i lluita contra la comunicació sexista i la violència masclista.
2022	Llei Orgànica 10/2022, de 6 de setembre, de garantia integral de la llibertat sexual	Pretén impulsar la prevenció de les violències sexuals i garantir els drets de totes les víctimes, eliminar els obstacles afegits que algunes troben per factors de discriminació induïts per motius de gènere. Aquesta discriminació està unida de manera indivisible a altres factors com la discapacitat, l'origen racial o ètnic, l'orientació sexual, la identitat sexual, la classe social, la situació administrativa, el país de procedència, la religió, la convicció o l'opinió o l'estat civil.

a Barcelona de l'Enquesta de Violència Masclista a Catalunya del 2016.

Algunes dades són:

- Un 37% de les dones residents a Barcelona ha patit des dels 15 anys alguna forma de violència masclista per part de la seva exparella i/o parella.
- Un 43,3% de les barcelonines que ha tingut alguna parella ha patit violència des dels 15 anys per part d'exparelles. Un 19% ha patit fets de violència molt greus (violacions, intents de violació i agressions físiques).
- Un 12,8% de les barcelonines amb parella ha patit violència masclista en el si de la seva relació actual. Un 2,9% ha patit fets molt greus.
- La forma de violència més comuna per part d'exparelles el 2016 ha estat la psicològica (afectant al 4% de dones), seguida de l'econòmica (2,9%), la perpetrada contra fills o filles (1,9%) i la sexual i la física (ambdues amb una incidència del 0,7%).
- La majoria de les dones víctimitzades l'any 2016 (un 59,8%) va considerar la violència patida com un fet delictiu, però només un 20,2% ho va denunciar.

La Macroenquesta de violència contra les dones, que es realitza al conjunt de l'estat espanyol, és la que ha realitzat una recollida de dades amb major periodicitat en els darrers 16 anys. Aquesta, si bé és una font que ens permet conèixer el fenomen i la seva persistència de manera periòdica, no ens proporciona les dades desagregades de Barcelona. Per

obtenir les dades de Barcelona, podem referir-nos a l'enquesta de Violència Masclista Catalana. Aquesta enquesta es realitza cada 5 anys, i fins al moment de la publicació d'aquesta guia només s'ha fet una vegada. Es tracta d'un interval massa ampli, que no ens permet fer un seguiment acurat del fenomen, ni tampoc aporta dades diferenciades per districtes. Aquest fet que dificulta la presa de decisions sobre el tipus i intensitat dels serveis i les actuacions que cal desenvolupar tenint en compte les particularitats de cada territori.

Considerem interessant fixar-nos també en alguns dels resultats de la investigació Tirar del hilo, duta a terme per AIETI, Red Latinas i la Universidad Autónoma de Madrid, centrada en l'anàlisi de la vulnerabilitat i discriminació que viuen les dones migrades víctimes de violència masclista. En concret, ressalten tres qüestions molt rellevants per a entendre i concebre el fenomen en la seva integralitat.

En primer lloc, la recerca destaca la sobrerrepresentació de les dones migrades en les estadístiques sobre violència masclista a Espanya. Els assassinats de dones per violència masclista van afectar 29 dones per cada milió de dones estrangeres residents al país, mentre que els assassinats de dones espanyoles, pel mateix motiu, van afectar 5 dones per cada milió d'espanyoles. Pel que fa a denúncies per violència masclista, les dones estrangeres implicades com a víctimes van ser 24 per cada mil dones

estrangeres residents al país, les dones espanyoles implicades van ser 6 per cada mil sobre el total de dones autòctones. Això ens porta a afirmar que la violència masclista colpeja especialment a les dones migrades.

En segon lloc, les investigadores exposen que les dones estrangeres sofreixen major desprotecció enfront de la violència masclista. Segons el X Informe de l'Observatori Estatal de Violència sobre la Dona, del total de víctimes mortals per violència masclista durant els anys 2006 i 2016, el 25% havia denunciat. Si disgreguem aquestes dades per procedència, tenim que aquest percentatge ascendeix al 38% en el cas de les estrangeres. D'altra banda, el programa de protecció telemàtica de víctimes de violència masclista (a través de mòbils d'emergència) ATENPRO fa constar que el 2017 del total de dones beneficiades, el 86% van ser espanyoles i el 14% estrangeres, malgrat que la xifra de víctimització en aquestes últimes se situa per sobre del 30%. Similars proporcions trobem en les dades sobre aplicació del sistema de seguiment telemàtic mitjançant polseres.

En tercer i últim lloc, el mateix estudi revela que les dones migrades es beneficien en menor mesura de les ajudes econòmiques previstes per a la lluita contra la violència masclista. De les prestacions econòmiques per a dones víctimes de violència masclista només se'n van beneficiar un 8% d'estrangeres. Pel que fa a la Renda Activa d'Inserció, regulada específicament per a víctimes de

violència masclista, durant aquest mateix període, es va concedir a un 23% de dones estrangeres.

Aquests resultats visibilitzen la desprotecció a què han de fer front aquestes dones que, tot i ser d'igual manera víctimes d'un delictes penal amb greus efectes sobre la salut i la vida, tenen menys opcions d'accés als recursos econòmics que es disposen per a ajudes a la recuperació i a la protecció.

Si bé aquestes xifres ens permeten traçar un esbós del fenomen, hem de contrapesar aquests resultats amb diversos factors que els poden esbiaixar. Només es coneix el nombre de dones que han perdut la vida al moment de l'agressió, ja que les dones que després d'una agressió són hospitalitzades i moren més endavant no són comptabilitzades en les estadístiques oficials. La pàgina oficial no comptabilitza tampoc els suïcidis a causa de la violència masclista, ni les defuncions a continuació d'agressions repetides i no conseqüència d'una única agressió mortal (Varela, 2017). D'aquesta manera, les dades oficials sotsrepresenten el fenomen i no prenen en compte moltes situacions.

D'altra banda, més enllà d'aquests límits esmentats d'obtenció de dades bàsiques sobre la intensitat i forma en què es produeix la violència masclista (tant en dones autòctones com migrades), hem d'afegir que les dades disponibles a dia d'avui no contemplen de manera acurada violències masclistes en l'àmbit comunitari tal i com recull la Llei 5/2008. Tot

i que no s'han treballat a nivell institucional fins ara, diferents estudis apunten que poden tenir una incidència en la ciutat, com ara la mutilació genital femenina (MGF) o els matrimonis forçats. D'altres, com les dades referents a dones víctimes de tràfic d'éssers humans amb finalitat d'explotació sexual es disposa, de nou, de molt poques dades i apareix el problema de la identificació de les víctimes en aquest tipus de delictes.

4

Trajectòries migratòries i violència masclista

Quan a l'existència de la violència masclista s'hi afegeix el marc de la migració, podem observar com l'agressor pot prendre com a eines d'opressió les vulnerabilitats pròpies de la situació de desigualtat que planteja l'experiència migratòria, i la dona es veu confrontada a circumstàncies afegides a les generades per la violència patida.

- L'aïllament: la violència que s'exerceix en aïllar la víctima es reforça pel desconeixement de territori, la llengua, els serveis i recursos i com accedir-hi, i la manca de xarxa.
- Violència vicària: la custòdia de les filles i fills es converteix en un dels instruments que sovint fan servir els agressors per a controlar i agredir les dones. Aquesta por es multiplica si les filles o fills són al país d'origen i les possibilitats de violentar-los, agredir-los, són fora del control

judicial i del procés que la dona desenvolupa aquí.

La pobresa sobrevinguda també pot contribuir a aquestes circumstàncies de violència vicària, ja que es pot activar la supervisió de DGAIA i posteriors retirades de custòdia per no garantir la cura dels infants en plenes condicions.

En altres casos, la violència exercida pels agressors limita el poder de decisió de la dona sobre l'elecció del cònjuge dels fills i filles. Aquest paper, tradicionalment representat per la dona, té un pes molt important en algunes famílies, pel fet que treure-li veu a la dona és una forma de violència simbòlica molt important. En aquestes situacions, la fidelitat a l'agressor com a pare dels fills i filles ve condicionada per pressions familiars o lligades a pràctiques culturals i sovint comporta una negativa a denunciar.

- Violència econòmica: dificultat per a desenvolupar un projecte de vida i econòmic autònom fora del control del marit. Quan, a més, no es té permís de feina, o coneixement del mercat laboral, ni experiències prèvies laborals, s'afavoreix un marc de dependència de l'agressor. Per exemple, en els casos de dones que han estat reagrupades per la seva parella, cal tenir en compte les dependències legals i econòmiques que això comporta. Les dones sense permís de residència queden excloses de prestacions socials com la RAI, RGC o IMV, que podrien ajudar-les en altres circumstàncies. En els casos en què la dona que denuncia la seva situació de violència es troba en situació administrativa irregular, no se li incoarà expedient d'expulsió o se suspendrà el que tenia incoat i, a partir del moment en què es dicti una ordre de protecció a

favor seu o informe de fiscalia favorable, tindrà dret a obtenir una autorització de residència i feina per circumstàncies excepcionals, extensiva als fills i filles menors d'edat, com queda establert per l'article 31 bis de la Llei d'estrangeria.

Però cal destacar que aquesta autorització té caràcter provisional. Només en cas que hi hagi sentència ferma condemnatòria o qualsevol resolució judicial de la qual es dedueixi que la dona ha estat víctima d'un delictes de violència de gènere, ella i els menors d'edat a càrrec obtindran una autorització temporal de residència i feina de 5 anys. En tots aquells casos en què finalment no quedi judicialment acreditada la seva condició de víctima, la dona perdrà la seva autorització provisional i incorrerà en una situació d'irregularitat sobrevinguda, així com els seus fills. En conseqüència, es trobaria en una situació de gran vulnerabilitat i desprotecció; cal tenir en compte que l'acreditació de víctima de violència depèn de molts factors externs i no només del testimoni de la víctima. Així doncs, el fet de no ser reconeguda la condició de víctima de violència a nivell judicial, no implica que la dona no hagi estat efectivament víctima de violència.

Per tant, és de vital importància que en cada cas es faci una primera exploració de la situació legal i l'estatut de la víctima a nivell administratiu. L'abordatge professional requereix d'una atenció social i jurídica prèvia per a fer un abordatge integral i realista de les necessitats. Des de l'atenció directa observem que les

dones que suporten aquest conjunt de vulnerabilitats, posterguen sovint la recuperació de les violències masclistes (el treball que es fa normalment d'identificació i significació de l'experiència viscuda amb l'acompanyament amb professionals, així com l'atenció psicològica), perquè urgeixen altres necessitats de subsistència (feina, habitatge, etc.) i la recuperació de les violències es veu posposada a un segon terme.

A més de la violència masclista viscuda, les dones migrades són sovint més exposades que d'altres dones a discriminacions múltiples. Moltes d'elles, troben obstacles a la seva integració econòmica i social i pateixen, en certs casos, els prejudicis de la discriminació i del racisme. En el cas de les dones trans, l'estigma

i la persecució que poden patir en el país d'origen, es converteix en un motiu per migrar. Tanmateix, les situacions d'exclusió i la transfòbia amb què es troben un cop han migrat les exposa a múltiples violències masclistes, en el si de la parella i en contextos comunitaris, amb la indefensió afegida de la irregularitat administrativa. Esdevé crucial comprendre les especificitats de la seva situació i del seu recorregut de recerca d'ajuda per tal de facilitar el seu accés a drets i obtenir respostes ajustades.

Obstacles en el context institucional i jurídic

Les persones migrades han de fer front a barreres associades a les polítiques d'immigració. La barrera principal és el seu fràgil estatut

És essencial tenir en compte	Tot això condiciona
<ul style="list-style-type: none"> • la diferent distribució de privilegis i de poder per raons de gènere • la diferent distribució de privilegis i de l'accés a drets per ser una persona en context de pobresa • la diferent distribució de privilegis en l'accés a drets fonamentals per ser una persona migrada • les diferències de privilegis i les discriminacions per ser una persona racialitzada o d'una cultura considerada diferent a l'hegemònica • les categories culturals pròpies de cada origen que signifiquen, d'una manera o d'una altra, les violències masclistes i el gènere	<ul style="list-style-type: none"> • les formes de la violència • la gravetat de la violència • la dificultat per a la recuperació, agreujada quan aquests factors interseccionen • les dificultats d'encaix amb els sistemes d'abordatge de les violències, quan aquests no inclouen la mirada transcultural • la doble exposició a les violències: l'exercida per individus, sumada a les violències institucionals • els instruments d'anàlisi i de reconstrucció del propi pla de la persona per a la recuperació i la creació d'un projecte de vida autònom

jurídic de ciutadania. Moltes han migrat sent reagrupades pels agressors, unes altres es troben en situació d'irregularitat administrativa i altres tenen autorització de residència però no de feina o les tenen ambdues, però temporals. Si bé és cert que la normativa en matèria de lluita contra la violència masclista i la pròpia Llei d'Estrangeria contemplen mecanismes de regularització administrativa exclusius per a aquests casos (complint determinats requisits com el de poder demostrar la condició de víctima mitjançant un ordre de protecció, un informe del Ministeri Fiscal o una sentència ferma), les dones no sempre estan informades d'aquesta possibilitat, perquè, en general, desconeixen els preceptes normatius i les lleis del país d'acollida.

En alguns casos, les dones no denuncien perquè entra en contradicció amb els preceptes culturals de fidelitat al marit i la família. En aquest punt cal tenir en compte que sovint les mesures de protecció tampoc tenen en compte la realitat d'aquestes dones, ni faciliten el seu accés. Això comporta que les dones no puguin disposar de les informacions i orientacions per poder prendre les decisions que les protegeixin.

Es podria valorar si l'ús de la mediació intercultural podria jugar a favor en aquestes circumstàncies. Més endavant desenvoluparem aquest punt i el diferenciarem clarament de la mediació en conflicte.

Les polítiques d'immigració estan orientades a posar en valor l'individualisme i la competitivitat,

el que pretén una minimització del paper de l'Estat en la presa en càrrega de les persones. Aquest tipus de polítiques privilegia, directament i indirecta, un model d'immigrant autosuficient, productiu, que posseeix un alt nivell d'educació i de recursos financers. Aquest model es basa en qualitats que, representades sota el model masculí, suposen de base un desavantatge per a les dones en general. En el cas específic del programa de reagrupament familiar d'espòs/esposes o parella de fet, es poden establir lligams entre les condicions de les polítiques de reagrupament familiar i la vulnerabilitat de les dones a la violència masclista, en raó de la seva dependència legal i simbòlica respecte al seu cònjuge i del control del cònjuge sobre la dona que és així promogut.

Una anàlisi interseccional de la política de reagrupament familiar permet estudiar com aquesta política reproduïx la subordinació de les dones al seu conjunt i el risc d'afavorir la perpetuació de la violència masclista. El qüestionament ha de basar-se en identificar les interseccions que desventatjen les dones en el procés de reagrupament familiar amb l'objectiu de desenvolupar estratègies específiques que reduïxin aquests desavantatges, a través de la seva identificació i de la formulació de polítiques destinades a pal·liar els efectes d'aquest estatut d'immigració. Tanmateix, sense modificacions en l'àmbit jurídic, la capacitat de donar resposta a aquestes situacions és molt limitada. Per tant, és indispensable pressionar les institucions polítiques per

a un canvi de model del règim de reagrupament familiar, i que s'impulsin nous estatus d'immigració que no posin les dones migrades en una situació de dependència tan agreujant.

El procés de reconeixement penal de la violència masclista posa en un estatut fràgil a les víctimes. Quan, a més, s'interrelaciona amb les polítiques d'estrangeria, la vulnerabilitat de les dones es veu encara més agreujada. Hi ha una manca de perspectiva transnacional i històrica en la presa de dades, ja que les dones només poden referir-se als fets que han ocorregut en aquest territori, sense poder fer al·lusió a violències anteriors al procés migratori.

Quan finalment es produeix una denúncia, la desigualtat econòmica de la dona respecte l'agressor es tradueix també en desigualtat a l'hora de fer front al judici. Les dones acaben depenent d'advocats i advocades d'ofici a les quals no se'ls exigeix formació en gènere i/o interculturalitat. En canvi, els agressors, amb major capital econòmic i social, poden accedir a advocats i advocades privades. Aquest fet, situa la dona en una situació de desigualtat estructural en front del seu agressor.

L'abast jurídic espanyol pot arribar a un altre país, sempre que es compleixi tota una sèrie de requisits, que no són fàcils de demostrar, depenent de la situació en què es troba la dona. La violència pot prendre llavors una dimensió transfronterera. Per exemple, existeix la possibilitat de celebrar un divorci a Espanya, però els Tribunals espanyols

només seran competents quan es pugui demostrar que els cònjuges són residents habituals a Espanya, o almenys un d'ells. Però si una dona migrada vol divorciar-se del seu marit que resideix fora d'Espanya, aquest haurà de prestar el seu consentiment per a que el divorci s'efectuï a Espanya. Moltes vegades, el marit utilitza la negativa a prestar aquest consentiment com a eina per a desfavorir la dona.

D'altra banda, que es compleixin els requisits per a celebrar un divorci de matrimoni estranger a Espanya no implica l'aplicació de la legislació espanyola. En molts casos la llei per dirimir sobre el fons continuarà sent la del país d'origen.

Desconeixement de drets i recursos disponibles

Com hem dit anteriorment, els obstacles viscuts per les dones migrades inclouen el desconeixement dels recursos d'ajuda, dels seus drets i les dificultats lligades al seu estatut d'immigració, així com la por de les repercussions legals d'una denúncia.

De la mateixa manera, els serveis d'atenció compleixen amb una especialitat, atenció a les violències, però el fet de no tenir expertesa en estrangeria o una estratègia transcultural, podrien abordar el cas de manera parcial, per manca de les eines per valorar les necessitats específiques derivades del context de migració.

Les dones migrades que estan vivint situacions de violència poden també desconfiar dels

serveis i dels organismes públics (departaments de policia o de justícia), i poden témer ser jutjades. En certes cultures, aquests organismes són percebuts com institucions alienes als seus processos organitzatius i que solament vénen a entremetre's en els seus afers familiars privats. D'altra banda, si la policia és associada a la corrupció en el seu país d'origen, les dones poden posar més resistències a denunciar les agressions, a causa de la desconfiança envers aquesta institució. En certs països, la violència masclista és minimitzada i banalitzada, no és considerada com un crim i els serveis destinats a lluitar contra la violència són quasi inexistent. Al context de Catalunya, malgrat les estratègies desenvolupades pels diferents cossos policials per a la correcta atenció a les violències masclistes, de manera individual, encara ens trobem amb respostes que reproduïxen la victimització secundària o revictimització². Un exemple repetit, segons refereixen moltes dones, és que se les anima tornar a casa amb el marit, sense denunciar, o bé, es qüestiona el seu relat, recordant-los-hi que les denúncies falses són un delictes.

Tot això fa que les persones migrades puguin tenir reticències en relació a la intervenció dels serveis de policia en el moment d'esdeveniments

² Maltractament addicional exercit contra les dones que es troben en situacions de violència masclista com a conseqüència directa o indirecta dels dèficits quantitius i qualitius de les intervencions dutes a terme pels organismes responsables, i també per les actuacions desencertades provinents d'altres agents implicats (Ajuntament de Barcelona, Departament de Drets Socials, Justícia Global, Feminismes i LGTBI).

lligats a la violència masclista, ja sigui per desconeixement o per desconfiança, i a més experimenten temors associats, per exemple, el fet de posar en perill el seu estatut d'immigració o el del seu cònjuge i de trencar, consegüentment, la cèl·lula familiar.

L'aïllament que sovint viuen aquestes dones, per la manca de xarxa de suport, el desconeixement del territori, que s'intensifica quan l'agressor l'utilitza com a forma de violència, dificulta els processos d'integració en diferents àmbits de la vida quotidiana i complica l'accés a serveis i drets: com ara sol·licitar un ajut per a l'habitatge, prestacions o altres tràmits. Aquest aïllament i/o la manca de xarxa reforça el desconeixement sobre els recursos existents, ja siguin dels serveis socials públics o d'entitats. Les dones solen guiar-se per la xarxa immediata d'altres dones que puguin conèixer, i segons la dimensió i coneixements d'aquesta, tindran més opcions a accedir als recursos disponibles. Això comporta una pèrdua d'oportunitats per a les dones i les seves famílies.

A més, les dones migrades que pateixen o han patit violència masclista refereixen sentiments de vergonya, de culpabilitat i de por. Malgrat que no tinguin una culpa objectiva, o una responsabilitat en la violència que han rebut, aquest sentiment es repeteix en les persones que han estat víctimes d'agressions sistemàtiques. La por present prové de diverses arrels: pels fets viscuts, perquè encara està oberta la possibilitat de noves

agressions, per les represàlies per part del cònjuge, pel risc de perdre els seus fills o les seves filles. Per també del risc de tornar al seu país d'origen o d'afrontar les conseqüències de la separació del cònjuge.

La dependència econòmica també representa un obstacle a la denúncia de la violència. Com hem dit en un altre moment, la violència masclista, en les seves definicions, compleix les mateixes categories en diferents cultures, essent totes travessades per models patriarcals. El que canvia poden ser les formes o possibilitats d'exercir-la. Així doncs, coneixem com a part de la violència la limitació que pot exercir l'agressor a que la dona tingui autonomia econòmica, per a retenir-la i tenir el poder. Pel repartiment de rols de gènere dintre de la família, la dona encara continua relegada en moltes cultures a un paper de dependència econòmica. Desarrelades del seu context originari, han d'iniciar un aprenentatge de com accedir a la feina i el funcionament del mercat laboral, en un context d'aïllament i limitació per part de l'agressor.

En la nostra tasca diària, hem pogut observar obstacles simbòlics que es donen des dels diferents imaginaris en relació al que representa ser una dona. Hi ha una prevalença encara, des de la socialització rebuda, a determinar el rol de la dona dins la cura de la llar i la família. Trencar amb l'agressor, i imaginar-se un futur com a dona independent econòmicament, al càrrec de les gestions administratives pròpies, i d'altres responsabilitats

que han ostentat els homes de la família, suposa un vertigen davant un futur incert al que es veuen abocades i pel que no s'han preparat. No deixa de ser un model occidental de com ser autònom en aquesta societat i respon a aquest paradigma.

Cal dir que els fluxos migratoris, així com les creences i les representacions de les persones que migren varien molt d'uns països a altres. Hi ha una altra realitat que és la de les dones que migren per a treballar en la cura de gent gran i tasques domèstiques remunerades, i que després reagrupen o mantenen l'economia de la seva família al país d'origen amb els guanys. En aquests casos l'accés al circuit d'atenció a les violències es pot donar arran de noves relacions que estableixen en el territori d'acollida, o un cop reagrupen el seu cònjuge. Però aleshores el seu estatus administratiu és un altre, quan assolixen la regularització, perquè són elles les que reagrupen.

Finalment, la pèrdua de la xarxa de suport familiar i la dificultat a crear noves relacions socials en raó de la seva situació d'immigració, poden augmentar l'aïllament de les dones violentades i poden tornar més difícil la recerca de recursos d'ajuda.

Un altre dels principals obstacles amb què es troben les dones quan decideixen donar el pas de sortir de la situació de violència i acostar-se als circuits d'atenció és la manca de traducció. Es tracta d'un recurs que s'ofereix en alguns serveis, però no sempre. A més, cal valorar que per part de la professional, a més de ser

traduïda, pugui acostar-se a la intervenció amb una mirada intercultural i transcultural. O bé, que la persona traductora pugui aportar eines de mediació intercultural per acostar les dues cultures de cara a la comprensió mútua. Pensem en les implicacions que això té en el procés de recuperació de la dona, poder-se expressar o no en allò que havia estat silenciada, poder rebre informacions i orientacions clares davant tanta incertesa.

Sovint, les paraules i els esquemes de pensament revesteixen un caràcter purament cultural, la qual cosa torna àrdua i complexa la tasca de la/l'interpret i la de la professional. En l'absència d'interpret professional, o per a situacions d'urgència, un membre de la família o de la comunitat pot ser sol·licitat per a assegurar la traducció. Sovint, la presència d'una persona propera a la víctima en el moment de la intervenció pot ajudar a la dona a sentir-se menys sola i sentir un recolzament per part d'aquesta, sempre depenent de la relació existent i del grau de suport a la denúncia de la violència. En altres situacions pot ser un representant del control social o judici sobre la víctima. Cal anar amb cura i explorar els vincles i estatus de cadascun dels presents.

Quant més temps porta una comunitat assentada a Catalunya, més coneixement envers els recursos i serveis a la seva disposició adquireix, i genera una xarxa per a que les persones novingudes de la seva comunitat els coneguin i hi accedeixin.

5

Perspectiva transcultural i interseccional

CONCEPTES CLAU

CULTURA

Comprèn aspectes materials i espirituals i expressa la concepció del món i de la vida que té tot individu. Encara que existeixen diverses definicions —de cultura—, en general, totes coincideixen en que cultura és el que dóna vida a l'ésser humà: les seves tradicions, costums, festes, coneixement, creences, moral.

Es podria dir que la cultura té diverses dimensions i funcions socials que generen:

- una manera de viure,
- cohesió social.

IDENTITAT CULTURAL

És el sentit de pertinença a una col·lectivitat, a un sector social, a un grup específic de referència on es comparteixen trets culturals, com costums, valors i creences. Aquesta col·lectivitat pot estar en general localitzada geogràficament, però no necessàriament.

La identitat no és un concepte fix, sinó que es recrea individualment i col·lectiva i s'alimenta de manera continuada de la influència exterior. D'acord amb estudis antropològics i sociològics, la identitat sorgeix per diferenciació i com a reafirmació enfront de l'altre. Encara que el concepte d'identitat transcendeixi les fronteres (com en el cas de les persones que viuen un procés migratori), l'origen d'algunes identitats es troben amb freqüència vinculades a un territori (Molano, 2007).

DIVERSITAT CULTURAL

És gairebé sempre fruit dels moviments migratoris. Les migracions han estat una constant al llarg de la història de tota la humanitat i s'han succeït pràcticament en tots els llocs. I els motius han estat tradicionalment de dos tipus: socioeconòmics i polítics.

El terme "immigrant" normalment s'utilitza per a referir-se a les persones que provenen de països més pobres i va adquirint connotacions pejoratives relacionades amb la pobresa i la marginalitat. Aquest ús incorrecte del mot sol anar lligada a unes imatges mentals simplificades, compartides socialment, que reben el nom d'estereotips.

CONCEPTES CLAU (continuació)

ESTEREOTIPS

Generalitzen, simplifiquen la realitat, són difícils de canviar, incideixen sobre les pròpies expectatives i sobre les d'altres persones, gairebé sempre són inexactes i juguen un paper important en la construcció de la identitat social. Sovint són usats per a justificar conductes d'un grup cultural en relació a uns altres i, de vegades, condueixen a actituds xenòfobes i fins i tot racistes.

TRANSCULTURALITAT

La transculturalitat fa referència a pràctiques i a processos que es poden desenvolupar entre cultures, a través de diverses cultures o a l'interior d'un espai cultural. Aquest concepte va néixer en oposició al d'aculturació, amb la intenció de demostrar que la imbricació i la transferència cultural es fa en doble sentit. En un context en què dues realitats culturals es troben, es creuen i s'entrelliguen conjuntament, creant realitats que beuen l'una de l'altra.

Aquest terme s'inscriu en un procés que no és unidireccional, sinó bidireccional i dinàmic, i va més enllà d'una simple assimilació. Va prenent sentit segons el context i s'inspira i inscriu en contextos culturals diferents, que s'imbriquen i creen una realitat diferent. Juga entre dues aigües i apel·la a una visió igualitària i no jerarquitzada de la cultura.

El transculturalisme gaudeix des de la fi dels anys 1990 d'una conjuntura particular, en el marc d'una visió postcolonial que reconeix els mestissatges culturals, però aquest enfocament pot córrer certs perills, com el de sobreestimar certs aspectes en detriment d'altres. Poden així sobrevalorar punts comuns culturals o, per exemple, concedir massa poca importància a les relacions de poder.

Des d'un punt de vista psicosocial, es pot dir que la competència transcultural és la capacitat d'entendre i relacionar-se de forma eficient amb una persona o col·lectiu tenint en compte les claus culturals pròpies i les de les altres, de manera que en la relació entre les parts es respecti i accepti les singularitats de cadascuna d'elles; és a dir, que es doni un nexa empàtic que faci possible una adequada comunicació cognitiva i emocional.

INTERSECCIONALITAT

Derivat de l'enfocament feminista, l'anàlisi interseccional considera la imbricació de les diverses formes d'opressió o de discriminació patida per una persona, i més especialment per les dones en l'interior d'estructures específiques que privilegien a certes identitats, mentre n'oprimeixen d'altres. Així, la perspectiva interseccional té en compte que tant els privilegis com les desigualtats es generen dins de múltiples relacions de poder a partir d'algunes categories com el gènere, l'origen ètnic, la nacionalitat, la classe social i l'estatut socioeconòmic.

La interseccionalitat com a enfocament teòric-metodològic examina les tensions entre les estructures socials dominants (patriarcat, blanquitud, capitalisme, heterosexualitat) i les experiències dels grups minoritaris en aquests contextos. En aquest sentit, permet reflexionar sobre les diferents identitats que conformen les dones i, amb això, subvertir un model universal de "dona", gairebé sempre vinculat a un imaginari de dona blanca, heterosexual, de classe mitjana, etc.

D'aquesta manera, la intervenció feminista ha de tenir en compte la voluntat de desafiar la idea d'un feminisme unificat i homogeni i ha de considerar que les experiències de les violències de les dones estan mediades per altres formes d'opressió com el racisme, el colonialisme, l'explotació econòmica, etc. A nivell organitzatiu, l'atenció a la contractació de treballadors de diversos orígens etnoculturals, així com la formació del personal sobre les relacions interculturals i la diversitat de pràctiques culturals, ajudaria a superar certes barreres entre les dones migrades víctimes de violència i l'equip professional que les acompanya.

El que es pretén amb aquesta guia és il·lustrar els elements culturals, identitaris i contextuals que poden incidir en la intervenció amb dones víctimes de violència masclista, per tal d'identificar-los, conèixer-los, i adequar la nostra acció a realitats molt diferents a la nostra. És evident que la problemàtica de la violència feta a les dones de manera general i la de la violència feta a les dones migrades són indissociables, ja que les dues estan relacionades amb el domini masculí. No es pot tanmateix negar que la imbricació de les problemàtiques de gènere i de cultura comporta contextos particulars, i que seria incomplet no tenir-los en compte. Acompanyar dones víctimes de violència sense incorporar la seva trajectòria de vida i el seu recorregut migratori comporta considerar-les de manera parcial en la seva situació. Freqüentment els models d'intervenció creats prenen com a model una dona blanca occidental, creant metodologies que no poden adaptar-se a realitats culturals de dones molt allunyades dels patrons occidentals establerts. Per això, hem de qüestionar l'adequació de la nostra actuació i dels models d'intervenció als diferents contextos.

Quins elements poden tenir una influència directa o indirecta en el context d'intervenció?

- Les creences, com pensaments i manifestacions sobre les persones i les coses que es consideren com a certes.
- Els rols, com conductes prescrites i esperades per les diferents persones que componen una societat segons

la seva posició en l'estructura social.

- Les normes i expectatives, com regles que regulen les conductes, les creences i les emocions desitjables i indesitjables per als membres d'aquesta cultura o, cosa que és equivalent, que regulen les actituds d'aquesta societat.
- Els símbols, com tot allò que per a les persones que comparteixen una cultura té un significat comú i concret.
- Les representacions de la cultura d'origen, com una sèrie de imaginaris que ens ha arribat en relació a aquesta cultura, pràctiques culturals i llocs d'origen però que, probablement, son reduïts i travessats pel desconeixement.

Caràcter universal i eurocèntric dels enfocaments

Les publicacions i les principals guies metodològiques que aborden la temàtica de la intervenció amb dones víctimes de violència masclista, prenen com a base teòrica els discursos i els plantejaments que provenen de la branca del feminisme hegemònic.

Els enfocaments feministes hegemònics:

- Tendeixen a universalitzar el viscut de les dones i les conceben com un grup homogeni. Aquesta perspectiva porta a percebre que totes les dones viuen experiències comuns i comparteixen necessitats idèntiques.
- Analitzen i avaluen les realitats

i necessitats de les dones segons un únic model.

- Invisibilitzen certs grups de dones creant desigualtats envers elles.
- Són eurocèntrics, prenen com a referència els marcs de pensament de la societat occidental i no conceben altres creences, valors i representacions que les presents en la societat capitalista moderna, pròpia dels països occidentals.

Les intervencions en context de violència masclista, són realitzades sobre la base de l'enfocament feminista eurocèntric, del qual els fonaments teòrics i ideològics poden diferir d'alguns dels valors i les creences de les comunitats migrades.

Aquesta perspectiva:

- Pot generar estereotips, com el que relaciona a les dones migrades a actituds de submissió.
- No té en compte les realitats socials, econòmiques i culturals de totes les dones.
- Implica una visió homogènia, occidental i exclusivament orientada cap a l'opressió patriarcal.

Encara que sigui necessari identificar els sistemes de valors de les dones migrades, és recomanat d'evitar culturitzar la intervenció, és a dir, construir la intervenció des d'un angle purament cultural. La cultura, en ella mateixa, no és la causa de les dificultats viscudes per les dones. Comprendre els esquemes de pensament de

les dones migrades permet una millor anàlisi dels esdeveniments que han provocat la situació de violència masclista o que l'han accentuada.

En alguns casos, aquest sentiment de marginació i diferència expressat per les dones migrades les empeny a adoptar una actitud defensiva en els espais de relació perquè no es compleixen les condicions de confiança que faciliten la possibilitat d'expressar-se lliurement. De la mateixa manera, les dones migrades es refereixen a les situacions d'humiliació en què es troben quan han d'explicar els fets de la violència viscuda. Una atenció sensible a la diversitat de dones és imprescindible, tot i que no sempre és correcta, ni es realitza en espais amb totes les garanties.

Ideal romàntic i imaginari social de la violència segons cultura d'origen

L'"amor", com tot altre constructe social, s'inscriu en un context històric, social i cultural concret, i les creences, normes, representacions i expectatives prenen sentit dins d'aquest context concret. Si bé hi ha una hegemonia de l'amor romàntic occidental que s'erigeix com a realitat natural inalterable, hem de concebre l'anàlisi de com s'estableixen les relacions en relació a altres components del sistema social, en ser transversal, multidisciplinari i relacionar-se amb tots els altres aspectes de la vida, i que té transcendència en la generació i perpetuació de les desigualtats de gènere. Per tant,

la forma en què s'estableixen les relacions de parella varia segons cultures i l'amor és el model que s'emmarca en la construcció de la parella en el paradigma occidental, però no és el motor que genera l'establiment de les relacions en totes les cultures.

Des de les guies metodològiques d'intervenció amb víctimes es concep la violència masclista des d'un debat relacionat amb termes "amor" o "construcció vital". Però, ¿podem considerar que l'amor i els projectes vitals responen als mateixos patrons per a totes les dones, independentment de la comunitat etnocultural a la que pertanyen?

L'amor romàntic és un constructe social del qual no podem negar el seu caràcter estructural, que determina la forma de relacionar-se i concebre el desenvolupament individual lligat a una entrega absoluta. Per això, és important explorar i estudiar altres sistemes culturals que tenen una realitat sociohistòrica i una relació amb l'amor molt diferents de l'occidental. Trencar amb idees naturalitzades de l'amor i de les relacions sexo-afectives permetrà aproximar-nos a una perspectiva no etnocèntrica i intercultural de les relacions de gènere.

En algunes comunitats etnoculturals, el funcionament del matrimoni no té les mateixes característiques que es conceben des d'algunes societats occidentals. És a dir, mentre a partir de la perspectiva occidental, el matrimoni està associat al mite de l'amor romàntic i una construcció heteropatriarcal de les relacions

entre homes i dones, en altres societats, el matrimoni forma part de processos d'enfortiment de relacions socials i comunitàries, on la unió entre les persones contribueix a determinar la seva posició (i la de les seves famílies) a les escales d'estratificació social, fet que es pot concretar a través dels matrimonis concertats. Les persones involucrades en aquests matrimonis tenen coneixement de les relacions, tant socials, econòmiques o comunitàries que es preservaran amb la unió. Encara que el matrimoni concertat no implica la violència del matrimoni forçat (en no existir coacció o obligació per dur-ho a terme) tampoc no exclou que en algun cas pugui degenerar en violència durant la vida en matrimoni.

Els matrimonis forçats són una forma de violència adreçada a les dones, ja que implica que s'anul·li la seva voluntat o llibertat per decidir la parella amb qui contraure matrimoni, reservant aquesta decisió a les respectives famílies. Els matrimonis forçats poden pactar-se prèviament i dur-se a terme en qualsevol moment, pot ser des de la infància, adolescència o adultesa. A Catalunya aquesta pràctica està reconeguda com una forma de violència masclista en l'àmbit social i comunitari.

Considerem essencial fer aquesta atenció especial a la diferenciació entre un matrimoni pactat i un matrimoni forçat. S'ha d'alertar del fet que si no es coneix el model de relacions afectives i matrimonials de certes comunitats, es pot

arribar a una interpretació esbiaixada. Alertem de no caure en prejudicis. No tota relació mediatitzada per aquests models ha de ser una relació de violència masclista, però les bases que poden propiciar les violències masclistes hi són. Els dos models esmentats (amor romàntic i lligams matrimonials acordats) són patriarcals i, per tant, poden sostenir la violència masclista, atès que el masclisme travessa estructuralment les diferents formes d'organització, les experiències i esdevé camp de cultiu per a les relacions abusives. Aquest component patriarcal s'ha d'analitzar i tenir present en la intervenció, ja que aquesta variarà si la relació s'ha establert en un marc simbòlic o en un altre.

A la vegada, cal tenir en compte els factors de risc que poden jugar un paper en què la relació faci cap a situacions de violència. Per tant, quan hi ha violència masclista no es pot relativitzar argumentant el respecte cultural, no és acceptable, no hi cap la neutralitat, i la necessitat d'intervenir esdevé molt clara.

L'homogeneïtzació i globalització d'una gran part dels valors, normes i representacions lligades a les relacions sexo-afectives estan transformant les pràctiques relacionals i matrimonials de les noves generacions. Cada cop hi ha més presència del concepte de l'amor romàntic i del valor de l'individualisme versus al matrimoni acordat i la presa de decisions a la família en les comunitats migrades presents a Barcelona. Està passant principalment entre les

generacions més joves, així com també passa amb la voluntat que l'aparellament i el casament es faci a través de l'elecció individual i no mitjançant el model familiar tradicional. Per tant, estan interseccionant els diferents models, i depenent de l'agència d'aquestes noves generacions i del context, poden sortir altres formes. Novament, afavorim una lectura amb perspectiva de gènere, convidant a analitzar els factors de risc per a cada context.

Família i comunitat

La família esdevé també un microsistema social compost d'individus diferents, amb la seva dinàmica interna, que genera les seves pròpies normes, que es fonamenten en certs valors compartits (sobretot els que orienten els rols parentals o les relacions de gènere). A banda, aquest microsistemes estan inserits a altres sistemes socials i culturals més amplis, dels que es nodreixen. En múltiples cultures i religions, la dona és la que rep el pes de la responsabilitat de la unitat i de la imatge de la família, per la qual cosa és en ella en qui recau l'exigència de guardar la família unida per tal de preservar-ne l'honor.

En iniciar un procés migratori es pot engendrar una transformació de les pràctiques culturals, en el si de la llar, però també de les maneres de pensar, d'estar en relació, de comportar-se en tant que marit o esposa, pare o mare. En convivència, trobem que en certes famílies i/o comunitats poden existir pressions socials per tal que no hi hagi ruptura en el

lligams matrimonials.

És important d'insistir sobre la diversitat de les experiències de les famílies migrades amb l'objectiu de prevenir generalitzacions abusives. La seva harmonització amb el nou context econòmic, social i cultural, l'estrès i les dificultats viscudes, així com les seves reaccions o estratègies d'aculturació, depenen d'innombrables factors que no es redueixen, de cap manera, únicament en les diferències culturals. L'estrès viscut i les estratègies d'aculturació no varien només d'un individu o d'una família a l'altre, sinó que varien també per a cada persona, segons les diferents esferes de la vida diària.

Abans de començar un procés migratori, les persones poden ser exposades a condicions de violència política, militar i econòmica (situacions de pobresa, marginació, exclusió i fins i tot de conflicte armat, entre d'altres), sociocultural i religiosa. Aquesta violència viscuda pot comportar una sèrie de traumes, un cert desànim i una ruptura dels lligams socials i familiars. A més, quan les persones s'instal·len en un nou país, poden sobrevenir certs esdeveniments socioculturals, com la ruptura amb el model de la família tradicional, la pèrdua de la xarxa social, el desconeixement del país d'acollida i altres obstacles lligats a les relacions de poder dominants i el seu estatut de minoria en la societat d'acollida (alguns exemples poden ser el no-reconeixement dels diplomes i de les valoracions de

treball, desqualificació, obstacles a la inserció en el mercat laboral, marginació, discriminació, racisme).

Una dona víctima de violència masclista que decideix sortir de la relació abusiva, pot patir el risc de la incomprensió per part de la seva comunitat. Cal tenir present que a Catalunya la consciència de la violència masclista, com un fet tipificat legalment com a delicte i rebutjable, és bastant recent. I encara avui hi ha residus en què es qüestiona, al·ludint que es un fet que correspon a l'esfera privada. D'igual manera, en altres concepcions culturals hi ha les resistències i el manteniment del que ha estat tradicional i masclista.

En els casos en que la dona migrada pren decisions diferents a la norma de la seva comunitat, es pot veure qüestionada i fins i tot marginada. Això fa augmentar la responsabilització i la culpabilitat de la dona enfront de la violència que pateix i l'aïlla a l'interior de la seva comunitat. En moltes ocasions, l'aïllament ve del fet que la dona victimizada no pot parlar amb ningú de la seva situació. Les dones poden tenir resistències a demanar ajuda pel temor a perdre el respecte del seu entorn, així com el seu estatus dins de la seva comunitat i de la seva família. En alguns casos, la família pot interferir per evitar el divorci, i posar els mitjans per preservar l'estabilitat familiar i la vida marital, perquè una separació o un divorci estaria mal percebut.

6

Orientacions per a la intervenció

La necessitat d'un model d'abordatge específic per a dones migrades es troba en el fet que el model existent conté els factors d'anàlisi culturals per a l'exploració i la recuperació, vinculats a la socialització i cultures del territori d'acollida. Com ja hem comentat, en el model occidental establim de manera normalitzada les relacions de parella des del model de l'amor romàntic, i és un factor d'anàlisi que es té molt present per a la recuperació i el canvi de model per a que la dona pugui fer un procés d'apoderament i restabliment. Però en moltes de les cultures, les relacions de parella s'estableixen per acord matrimonial pactat entre les famílies. Un altre exemple, al model occidental es prioritzen les decisions individuals, i a altres cultures no occidentals, el sistema de decisions és familiar i comunitari. Sovint s'espera que una dona migrada prengui decisions seguint

un model occidental, el que porta a fer valoracions sobre la seva autonomia o capacitat des d'una lectura incorrecta. Aquest fet pot revertir en una revictimització, ja que s'interpreta com a falta d'autonomia que la dona no prengui determinades decisions de manera individual, o es veu com un signe de dependència. Per tant, se les avalua d'acord a un model cultural que no els és propi, i hi ha un ampli desconeixement professional de com abordar aquests casos.

L'estigma que acompanya a una història vital de violència masclista tampoc té la mateixa interpretació cultural, ni posa el focus en els mateixos elements de judici social. Per tant, tenim un model d'abordatge occidental que fem servir de prisma d'anàlisi per entendre situacions de violència que estan propiciades per categories diferents a les d'aquest model.

La violència masclista en tant que fet social és percebuda, compresa i viscuda en funció dels valors i de les normes del grup de pertinença de cada persona. Així doncs, les percepcions i les representacions amb aquest problema social poden fonamentalment diferir d'una comunitat a una altra, d'un grup social a un altre, d'una família a una altra o d'un individu a un altre. És important entendre que cada dona migrada té les seves pròpies referències culturals i la seva percepció de la violència pot variar en funció del seu grau de pertinença a un grup social i de la seva experiència de vida.

Hem de fer esment però, per evitar malentesos, que el fet de considerar les representacions simbòliques des de les quals una persona interpreta la violència no ha de fer que les professionals caiguem en un cert relativisme. Un fet violent és violent, la

violència és violència, al marge de com es concep culturalment.

Comunitat versus individualisme. Diferents abordatges

En l'àmbit de la prevenció, han de plantejar-se accions a l'àmbit comunitari, creant estructures que facilitin l'establiment de relacions de confiança i de coneixença, a través d'espais d'intercanvi i de suport, com ho són els projectes impulsats per entitats socials o impulsats per les mateixes dones. Valorem com a una eina de diàleg la mediació intercultural (coneixement entre cultures majoritàries i minoritàries, que comparteixen un mateix espai de convivència, per facilitar el diàleg, el reconeixement, l'accés a drets de totes les parts, des de la seva singularitat i identitat).

Cal alertar però de la diferència entre "mediació intercultural" i "la mediació de conflictes". L'aplicació de la mediació en conflictes està prohibida per llei en les situacions de violència masclista; entre altres raons perquè pot menystenir la condició com a víctima d'un delicte de la dona violentada. Cal un equilibri mínim entre les parts per poder accedir al diàleg en mediació, i en el cas de contextos de violència masclista, en què s'ha efectuat sistemàticament una reducció de l'autoconfiança de la persona per part de l'agressor no és coherent ni possible. Una de les característiques que es donen repetidament en l'experiència de la violència masclista és

el desenvolupament de la indefensió adquirida, segons la qual la víctima perd capacitat d'afrontar-se a l'agressor, arrel de les agressions reiterades i la percepció de que els propis intents de defensar-se han estat fútils o desoïts. Per tant, aplicar la mediació en conflicte com a sistema d'intervenció en violència masclista ocasionaria exposar a la dona a una revictimització.

Les professionals entrevistades en el marc d'aquesta guia han reconegut les dificultats d'identificar casos de violència masclista si les mateixes víctimes no acudeixen a demanar ajuda, perquè es tracta de formes de violència que tenen lloc en els espais privats de les persones o per la manca de coneixement, expressada per les mateixes professionals, per identificar aquestes violències. Considerant les dificultats i resistències en denunciar i demanar ajuda per part de moltes dones migrades víctimes es posa de manifest el gran nombre d'elles, que queden invisibilitzades, sense accés a recursos i suport. Estretament lligat a la necessitat de formació de les professionals per a poder identificar i detectar els casos de violència masclista, es troben, d'una banda, les pors que algunes professionals manifesten a estigmatitzar certes comunitats si es fa especial atenció en aquestes. De l'altra banda, el model d'intervenció es basa en una visió rupturista, fonamentada en la necessitat de protegir la víctima, i que passa per la presa de mesures legals a través d'una denúncia, sovint amb conseqüències penals

necessàriament elevades, el que pot ser un fre per a moltes dones. El fet que el seu agressor pertanyi a la seva comunitat, i que en molts casos sigui el pare de la seva descendència, porta a una resistència d'aquestes a denunciar-lo. Que vulguin acabar amb el cicle de la violència no implica necessàriament que desitgin que el seu agressor vagi a presó i no pugui tenir més contacte amb els seus infants. Cal relacionar-ho també amb el concepte d'ambivalència que aplica en les experiències de violència masclista, en què la dona, malgrat tot el dolor rebut, manté uns lligams emocionals que prioritzen protegir l'agressor, tot i en detriment propi.

El model de sortida de la violència és molt individualista, basat en el marc de representació occidental, en canvi, tenir en compte l'entorn familiar i comunitari de la dona, pot facilitar considerablement el seu procés. Hem de tenir la capacitat de desenvolupar diferents itineraris i que, en funció del context de cada dona, s'adapti l'un o l'altre.

Recuperació integral per fer front a problemàtiques estructurals

Cal també garantir processos de recuperació integrals, que contemplin el conjunt de les necessitats de la persona per afrontar la seva vida. Ja sigui en l'àmbit d'accés a la feina, habitatge, salut o qualsevol altre relatiu al desenvolupament de la persona en el seu ple accés a drets. Oferir una casa de

protecció s'ha d'acompanyar d'una feina sobre les capacitats, competències i possibilitats legals per a accedir a la seva autonomia futura econòmica i d'auto-sosteniment. En cas contrari, se les exposa a un grau de vulnerabilitat molt elevat, amb manca de recursos per a cobrir les seves necessitats bàsiques, i en el seu cas, les de la seva descendència.

La intervenció amb una dona migrada ha de portar a l'equip de professionals a fer una anàlisi global de la seva situació. En efecte, la violència masclista constitueix una problemàtica complexa que engloba diversos factors individuals, socials, culturals, polítics i econòmics simultàniament. Aquests diferents elements, considerats en la seva integralitat, afavoreixen una millor comprensió de la dinàmica de violència masclista amb la finalitat de desenvolupar tècniques adaptades al context específic de cada dona. El contrari podria portar a situacions d'intervenció que poden vulnerar els drets d'aquesta dona, les seves decisions, la seva voluntat i inclús posicionar-la en una situació de perill acrescut.

Es tracta doncs de deixar a la dona un espai en el qual les seves aspiracions, les seves preferències i els seus gustos, de vegades lligats al seu ancoratge cultural, formaran part integrant de la intervenció. Entendre la realitat particular que viuen les dones migrades víctimes de violència, els seus recorreguts de vida i les necessitats que

es deriven d'aquest anàlisi per ajustar les estratègies d'intervenció i l'avaluació.

Evitar reproduir discriminacions i desigualtats socials

La intervenció des d'una perspectiva que incorpora la diversitat cultural és l'ocasió per les i els professionals per a qüestionar les nostres pràctiques, per a centrar-se en els seus propis prejudicis i posar-se en una posició i actitud de reflexió. Aquest context ofereix una oportunitat per a la renovació de les pràctiques.

Reflexionar i qüestionar entorn a:

- Els nostres privilegis i en quina mida ens ubiquen en una posició jeràrquica en relació a les dones migrades.
- Els nostres prejudicis i com hem arribat a tenir-los.
- La nostra posició social actual i passada, d'ètnia, de classe, de gènere.
- El nostre estatus professional i la nostra labor en el procés d'acompanyament.
- El reconeixement de les trajectòries vitals i migratòries de les dones.

S'ha d'acordar una atenció particular a les mesures que pretenen deconstruir els estereotips de gènere, incloent-hi aquells pretesament ancorats en la cultura, la tradició i la religió, i col·laborar activament amb les organitzacions feministes i de dones migrades que defensen els drets fonamentals universals de les dones en els grups ètnics minoritaris.

Formació en gènere, interseccionalitat i desigualtats socials

És essencial formar a professionals de les entitats públiques i privades, Serveis Socials, sector educatiu, sanitari, cossos de seguretat, etc., per tal de sensibilitzar els equips i dotar-los de competències teòriques i pràctiques entorn al fenomen de la violència masclista i en intersecció a la situació de persona migrada (sobre les especificitats lligades a altres situacions de les dones com poden ser la trajectòria migratòria, situació socioeconòmica, religió, i altres). La formació també serà un factor clau per facilitar la identificació de factors de risc, per saber com actuar enfront a aquestes situacions i acompanyar aquestes dones de la manera més propera i adaptada possible.

A nivell organitzatiu, l'atenció a la contractació de treballadores de diversos orígens etnoculturals, així com la formació del personal sobre les relacions interculturals i la diversitat de pràctiques culturals ajudaria a superar certes barreres entre les dones migrades supervivents de violència i l'equip professional que les acompanya, per la proximitat i coneixement que tenen en base a la seva comunitat.

Accés a serveis i recursos

Cal garantir i afavorir l'accés a recursos específics per part de dones migrades víctimes de violència masclista oferint

formacions i espais d'intercanvi en diversos àmbits: formació sociolingüística, coneixement de l'entorn, competències digitals, coneixements bàsics a nivell de drets i lleis en matèria d'estrangeria i de violència masclista.

Les mesures per a prevenir la violència masclista en la població migrada també inclouen l'enfortiment de recursos com la formació, les habilitats lingüístiques i la integració professional i social, que actuen com a factors de protecció. Atès el paper central que juga la transmissió intergeneracional de la violència, la protecció i el suport a infància i jovent exposats a la violència domèstica s'han de veure, independentment del context migratori, com a factors essencials en la prevenció de la violència. A més de les ofertes específiques per a infants i joves exposats a la violència, els programes generals de prevenció a les escoles i centres de dia són essencials perquè permeten abordar el tema de la violència intrafamiliar. Per tant, han d'ampliar-se i reforçar-se els programes a les escoles i centres de dia.

Per a una prevenció i detecció de qualitat, cal crear espais grupals de confiança, on potenciar les habilitats i competències que facilitin la inserció sociolaboral, i que les doti d'eines i mecanismes per a fer front a les difícils situacions amb què es troben en la societat d'acollida. Una vegada tinguin més coneixement dels seus drets i dels recursos que tenen a la seva disposició, podran tenir un major poder de decisió

sobre les mesures a prendre i el ventall de possibilitats existents.

Una problemàtica que les col·loca en total desavantatge i que impedeix que puguin prendre veu i comprendre les decisions en què s'impliquen és la barrera lingüística. La manca de serveis de traducció, molt freqüent als recursos que atenen de manera especialitzada les violències masclistes, tant a les fases d'acollida, com a la de recuperació, dificulta que puguin fer processos de manera apoderada. En alguns dels serveis especialitzats, les dones migrades que no han adquirit un nivell de castellà o català suficient, queden privades de l'atenció psicològica.

En aquest mateix sentit, destaquem com a bona praxis l'ús de la mediació intercultural. Comptar amb intèrprets i mediadores en centres d'acollida o programes facilita la superació d'obstacles recurrents en el procés de recuperació. Per la diferent concepció cultural, no es conceben les mateixes intervencions i de vegades cal una mediació per acostar conceptes, aclarir significats i usos dels serveis, i que puguin decidir tot entenent el que sigui subjecte de decisió en aquell moment.

Atenció jurídica en estrangeria

Actualment l'atenció per a la recuperació de les violències masclistes des de les xarxes especialitzades: SIEs, de la Subdirecció de la Generalitat, o els PIADS, el SARA a Barcelona, el CIRDA, etc. (veure Annex 1) ofereix i

té la fortalesa de l'atenció jurídica especialitzada en violència masclista, tan necessària perquè són processos molt judicialitzats. En el cas de dones migrades cal però complementar amb la coordinació amb la jurista experta en estrangeria, per una banda, perquè la seva situació administrativa està regulada per la Llei d'Estrangeria i el seu Reglament i, de l'altra, perquè en la intersecció dona/migrada es donen moltes vulnerabilitzacions afegides, o circumstàncies que l'agressor aprofita per exercir violència. La solució passa per implicar els coneixements de la jurista en estrangeria i, en alguns casos, també en dret de família.

Alguns exemples:

- L'agressor aprofita la dependència legal per impedir a la dona la renovació del permís de residència o altres documents administratius necessaris per a la regularització administrativa.
- Possibilitat de perdre l'autorització de residència, en cas que l'hagi obtingut per reagrupament
- Risc de perdre l'autorització de residència i feina si no queda judicialment acreditada la seva condició de víctima
- Obstacles per al divorci quan l'agressor no resideix en el país d'acollida i per la necessitat de documentació del país d'origen
- Temes a consultar als dos territoris, el d'origen i l'actual, per valorar qüestions de custòdia o pàtria potestat. (dret de família i d'estrangeria)
- Diferents formes de violència vicària si els fills o filles resideixen al país d'origen.

Insistim en què es fa essencial garantir que l'assistència jurídica estigui àmpliament disponible per a les dones migrades víctimes de violència masclista, amb complementació amb l'especialitat en estrangeria.

Identificació de les necessitats vinculades a la violència masclista: accés a la cobertura individualitzada de drets

Les professionals poden confondre el cas amb un perfil social i descartar l'atenció com a cas de violència masclista: sovint en l'anàlisi, es poden observar tantes necessitats de caire social (no possibilitat d'accés al mercat laboral, sense habitatge, sense recursos econòmics, sense coneixement de l'idioma... etc.), que es valora com un cas social i no té accés a serveis d'atenció a les violències. Les mateixes dones, en expressar la demanda, se centren en les que li són d'urgència i la recuperació de les violències és un segon nivell per elles, per una qüestió de supervivència. Que *de facto* tinguin aquesta situació de precarietat no exclou que a més siguin víctimes de violència masclista i necessitin una recuperació. Fan falta processos integrals que atenguin el conjunt de necessitats i no unes o les altres.

Com a professionals, hem de tendir cap a una lectura inclusiva i transcultural, superant els nostres propis marcs de referència per tal d'apropar-nos a aquestes dones, i conjuntament amb elles, definir quin és el seu camí de recuperació de la violència. Cal contemplar processos d'autonomia més llargs

en el circuit de recuperació de la violència, considerant que el punt de partida inclou més barreres a superar.

El sistema de la valoració del risc actual no inclou les vulnerabilitats afegides pel fet migratori, tot i que caldria incloure com a factor de risc la qüestió de la dependència de l'agressor, lligada a la situació migratòria: si la dona coneix o no alguna de les llengües oficials, si té xarxa, si coneix com funcionen els serveis, si disposa d'autorització de feina. El fet de no voler interposar una denúncia dificulta l'accés a l'autorització de residència; i encara que la dona decideixi procedir amb una denúncia i, per tant, tingui opció a accedir a una autorització de residència per situació de violència masclista, ha de superar la resta d'obstacles que aboquen a situacions de pobresa i exclusió. Per això proposem valorar si hi ha una situació de pobresa i/o exclusió derivada de la violència masclista, i que aquest factor sumi al nivell de valoració del risc. Recordem que aquestes valoracions són el punt de partida per a donar accés a un recurs habitacional de seguretat en casos de violència masclista. Només es considera la necessitat d'acollida en recursos d'habitatge per a aquelles dones que tenen un risc alt, i es descarta aquells casos en què s'interpreta que la necessitat prioritària és de caire social.

Abordatge des de diferents àrees i metodologies

PSICOTERÀPIA TRANSCULTURAL

Des de la nostra experiència dins de la xarxa d'atenció

a les violències masclistes, vam detectar la necessitat de crear un servei per a l'atenció psicològica de les dones cis i trans migrades no comunitàries, per a la recuperació de les violències masclistes, amb visió transcultural. Sobretot per compensar la manca d'atenció en els casos en que el nivell de coneixement d'alguna de les llengües vehiculars és mínim o inexistent i actua com a condicionant per a poder accedir a l'atenció. Dins la xarxa existent es considera que és un obstacle per a l'atenció terapèutica el fer la teràpia mediatitzada per una traducció. Aquest mateix criteri per optar a l'excel·lència professional, deixa fora de l'atenció a moltes dones.

En resposta, Bayt al-Thaqafa vam oferir el servei RecreArt, esperant aportar un model que pogués incloure les diferents simbologies que influeixen en la violència masclista segons cultura. Vam optar per l'arteràpia i la teràpia moviment per equilibrar la manca idiomàtica no només amb la traducció, sinó aportant altres llenguatges d'expressió.

La perspectiva transcultural fa especial èmfasi en els factors culturals i les creences que han estat reprimides en el procés d'aculturació. Se li dona un lloc privilegiat a les pròpies formes de curar, l'expressió de mites, creences religioses i altres formes culturals. I tenen en compte no només l'esdeveniment traumàtic esdevingut en el marc de la violència sinó també els altres esdeveniments estressors o traumàtics que poden estar associats a les condicions de la

migració (solitud, sentiment de fracàs, necessitats bàsiques a cobrir, dol migratori, prejudicis, estereotips, estressors d'aculturació).

En paraules de l'Àngela Galán, arteterapeuta en el projecte:

La resignificació i la simbolització, processos necessaris en la recuperació de les violències, prenen diferents formes dependent de l'origen de la persona atesa. La manca d'acompanyament en la revalorització dels propis sabers i recursos en el procés migratori fa que les vies de sanació no sempre es puguin traslladar a la cultura d'acollida. Com a exemple significatiu, el factor comunitari i ritual no és present a la nostra societat de la mateixa manera que ho està en altres societats, aquest salt cap a un marc terapèutic professional i des de la paraula, moltes vegades es presenta estrany i inaccessible per a les formes de representació que operen a les diferents cultures. D'altra banda, la vivència de pèrdua identitària fruit de la migració, moltes vegades forçosa o econòmica, es barreja amb les diferents concepcions dels rols de gènere o la concepció de la família. Perquè la proposta psicoterapèutica tingui efecte, ha de passar inevitablement per la visió transcultural.

Concretament, des de l'artteràpia tenim especial interès per conèixer com els subjectes han après a sanar-se i com es pensen les malalties en les seves cultures d'origen. Aquest saber, propi i únic de cada subjecte, ens orienta en la recuperació. En aquest procés, pren especial

rellevància la capacitat de la terapeuta de mostrar un interès real per conèixer els paràmetres culturals que envolten el subjecte; aquest interès parteix d'un desconeixement sincer amb el que proposem a l'altre que exposi les seves pròpies concepcions sense intentar imposar els nostres esquemes culturals. Des dels materials artístics obrim la possibilitat a processos més ritualitzats mitjançant els quals cada subjecte pot accedir als seus símbols.

El projecte RecreArt va tenir un impacte molt positiu, però limitat en el temps, per la dependència econòmica amb subvencions per a poder-lo implementar. Considerem que hauria de ser un servei estable ofert des de l'administració.

INTERVENCIÓ EN GRUP

Ens recolzem en els més de 15 anys d'experiència en la creació de grups de sororitat per a dones migrades no comunitàries per afirmar que la pràctica de grup ofereix un espai privilegiat d'expressió, de divisió i de transformació personal i col·lectiva sostenint la co-construcció de sentit i la valorització cultural i identitària. El grup permet trencar l'aïllament i restaurar enllaços socials sovint destruïts pels contextos de violència. La intervenció grupal pot ser un espai en què es troben dones amb realitats socioculturals diferents però a la vegada comparables. La presència d'altres dones migrades en la intervenció permet normalitzar les diferències, afavoreix la solidaritat entre les

dones i resitua els punts de vista i les necessitats específiques de cada dona al centre de la intervenció. La presència de dones de diversos orígens en la intervenció de grup permet una anàlisi més inclusiva i diversificada de les realitats socials. Considerem que per fer un treball d'acompanyament cuidat i de qualitat, cal que la figura facilitadora tingui l'expertesa en treball de recuperació de les violències masclistes, i que sàpiga conduir els malestars que poden aparèixer i com acompanyar en la recuperació. De manera crítica hem de dir que, amb massa freqüència, es creen grups entesos com a espais d'apoderament, que sense tenir aquesta expertesa, poden exposar les dones a una revictimització o a una activació del trauma, sense saber com reconduir el que pugui esdevenir.

Mediació intercultural i mediació en conflictes. Cal diferenciar!

Volem recordar aquí dos conceptes propers però de marcada diferència entre si:

Per una banda, la mediació intercultural, és una eina professional per a afavorir la coneixença entre cultures diverses que conviuen en un mateix context, afavorint l'entesa i els valors de cultura de pau.

Per altra, la mediació en conflicte, en què dues parts en conflicte compten amb una tercera part, professional, que facilita el diàleg tot recollint les necessitats i

demandes de cada part, per a arribar a uns compromisos que suposin una resolució del problema. Per a fer-ho cal que les dues parts hagin donat la seva conformitat en aplicar una mediació, i cal un equilibri de poder entre ambdues

La mediació en conflictes està desaconsellada en situacions de violència masclista, ja que les dones han suportat una desvalorització sistemàtica per part de l'altra part (l'agressor), això dificulta garantir un diàleg en igualtat de condicions. L'acció de mediar en aquest context esdevé a la vegada una exposició al fet traumàtic i per tant una victimització secundària. L'article 87 ter Apartat 5, de la llei orgànica del poder judicial, prohibeix la mediació en conflictes on es dona violència de gènere.

Parlem a més, de mediació informal, quan la persona que media no ho fa des d'un lloc professional, ni amb eines del sistema formal de la mediació, sinó que és una persona a la qual les parts en conflicte confereixen l'autoritat per a facilitar la comunicació entre elles, per a buscar una solució pacífica.

Creiem necessari aclarir aquests conceptes per a entrar als punts següents.

Resposta des dels contextos familiars de les víctimes

Hi ha comunitats en què la violència masclista es gestiona en família o de forma comunitària,

i no es judicialitza el procés, ni s'interposa cap institució pública. Molt sovint, tampoc s'implica a persones que pertanyen a la cultura dominant en el país d'acollida. D'altres, en canvi, recorren als recursos d'ajuda, sigui per a un seguiment psicosocial de manera puntual, sigui per a un allotjament d'una durada determinada, o altres recursos a la seva disposició. Les dones víctimes de violència que denuncien els seus cònjuges poden arriscar-se a ser rebutjades o renegades per la família o la comunitat. Algunes prefereixen llavors amuradar-se en el silenci una vegada que fracassen totes les temptatives de resolucions dels problemes per part de l'entorn familiar, amistós o comunitari.

Considerant la pressió comunitària que viuen moltes dones a l'hora d'iniciar un procés de separació amb els seus agressors, resulta molt important teixir un diàleg i obtenir mecanismes de protecció de part dels principals referents comunitaris. No obstant, no podem caure en creure que tota la pressió recau en la comunitat, sinó que també està mediada per les possibilitats que la societat d'acollida proporciona.

Observem de manera crítica, que les accions per afrontar les violències masclistes, posen la responsabilitat dels canvis sobre la dona que ha rebut la violència. És ella la que fa un canvi de vida per a la supervivència. Caldria interpel·lar les diverses comunitats en aquesta responsabilitat i crear espais per al diàleg, la revisió, i la creació de respostes.

La resposta de les institucions públiques i dels serveis de recuperació depenen de marcs socioculturals complexos, propis d'un paradigma cultural aliè a la dona migrada. Si afegim el pes que té l'estructura familiar en el si de moltes comunitats i el pes a la construcció de la identitat, la mediació informal per part de membres de la família o de la comunitat poden esdevenir una opció.

En aquestes situacions podem tenir una comprensió cultural del fet, tot i que entenem que sense un acompanyament professional expert en violències es pot recaure en la reproducció de la violència, perquè en aquesta mediació informal es poden reproduir les diferències d'estatus i de poder que s'atorga pel repartiment de gènere. En afrontar la mediació hi ha un desequilibri entre les dues veus que hi participen: la que exposa les necessitats i interessos de l'home i les de la dona; per tant els acords derivats, més que compromisos, des de l'equilibri de les parts, poden resultar en un mandat o precepte a obeir per la dona. A la dona, el que li queda com a possibilitat és l'acomodació a les decisions familiars o comunitàries, per no veure's exclosa del seu si.

Agència de la dona i estratègies pròpies

En aquesta complexitat donada per la confluència de varis models culturals, i llurs normes i eines aplicades a la protecció de la supervivent de violència masclista, no hem d'oblidar la

capacitat d'agència de la pròpia dona sobre la que recau la violència, per a decidir i trobar estratègies creatives i alternatives a qualsevol de les que hem exposat. I de les que podem aprendre si ens acostem amb l'escolta i l'amplitud suficients per recollir-les i posar-les en valor.

LA FAMÍLIA I LA COMUNITAT

En tot el procés d'acompanyament a una dona víctima de violència masclista, des de la seva detecció, ha de tenir-se en compte el seu entorn familiar. Resulta essencial comprendre sota quin model familiar s'estructuren les seves relacions matrimonials i comunitàries i com pot impactar en aquest una separació matrimonial. Això ens permetrà entendre quines pressions pot arribar a viure i quines persones poden jugar un rol facilitador.

Fora interessant propiciar accions comunitàries orientades a conèixer les diferents maneres d'entendre la violència masclista, establint diàlegs i anàlisis que puguin ajudar a una reparació i que incloguin els propis valors i creences, amb plena agència de les comunitats. Sempre però, mantenint la claredat que la violència és violència (no és possible que des d'un relativisme cultural es posi en dubte).

ELS I LES REFERENTS RELIGIOSOS I RELIGIOSES

La religió pot adquirir un paper molt important per algunes comunitats. Les institucions religioses poden representar un suport espiritual i afectiu per a

persones migrades que, molt sovint, ja estaven molt lligades a la religió en el seu país d'origen. Les institucions religioses no juguen únicament un paper religiós, si no que poden ocupar un lloc important en la vida comunitària. Cada religió es fonamenta sobre un sistema de creences i de pràctiques, per tant, és necessari mantenir una escolta a les dones migrades per comprendre els significats que aporta la seva visió religiosa al seu imaginari.

La concepció religiosa pot tenir influència en les seves decisions (quin és el paper de la dona, quines responsabilitats recauen sobre cadascú...). Com també pot ser una eina de recuperació o per a sostenir-se en les dificultats.

En algunes experiències d'acompanyament, incloure els seus rituals ha servit per poder transformar el viscut i ajudar a la recuperació.

En efecte, com una estratègia per a buscar fortaleces per a afrontar el que ha viscut, moltes dones busquen la proximitat als espais religiosos i als referents d'autoritat en aquest context. Pot resultar important de comprendre aquestes dinàmiques i de reflexionar a una manera d'incorporar-les en la intervenció i en la relació d'acompanyament amb els i les professionals. Tot i revaloritzant la dona en la seva capacitat de decidir per tal que no quedi anul·lada pels mandats religiosos. Entendre els seu simbolisme religiós i preceptes pot ajudar a copsar les maneres en què la dona afronta la situació i les decisions que configuren el seu camí.

TREBALL EN XARXA PER A DONAR RESPOSTA

Quasi la totalitat de les persones entrevistades al llarg de la recerca, destaquen la inexistència de treball en xarxa i la manca de comunicació, en el marc de l'atenció a víctimes de violència masclista, entre les entitats del tercer sector i els organismes institucionals. Els canals de comunicació i coordinació són massa febles entre entitats i serveis públics que fan que es dupliquin actuacions i també dificulta que es doni a conèixer tot el que s'està fent. No hi ha visió d'estratègia global i, per tant, es genera molta dispersió de les actuacions. Així doncs, es veu necessària la generació d'una xarxa estable i forta entre els moviments feministes, moviments de dones, col·lectius socials, entitats del tercer sector i l'administració. De la mateixa manera, es considera que cal que les actuacions tinguin continuïtat, cohesió i avaluació conjunta i per tant, que formin part d'un projecte estratègicament més ampli de diagnòstic i transformació. És necessari impulsar accions que generin un treball en complementarietat i teixir una xarxa d'actors formats i sensibilitzats en la problemàtica, amb la voluntat de desenvolupar eines i guies metodològiques que facilitin als i les professionals una intervenció que garanteixi els drets de les dones migrades extracomunitàries víctimes de violència masclista.

7

Recomanacions

- Deconstruir els mites i els prejudicis al voltant de la problemàtica de la violència masclista amb les dones migrades i racialitzades.
- Generar espais de diàleg lligats a la violència masclista, basats en relacions de confiança (no mixtes) amb dones originàries d'altres comunitats etnoculturals per tal de treballar la prevenció.
- Desenvolupar col·laboracions i un treball en complementarietat entre les diferents entitats del sector i les institucions públiques per tal d'afavorir la recerca i l'intercanvi de coneixements en temàtiques lligades a la intervenció i als programes destinats a dones migrades víctimes de violència masclista.
- Dur a terme activitats i formació, amb perspectiva transcultural i interseccional, destinades als i les professionals que treballen en el sector, així com fer-les accessibles.
- Aplicar enfocaments i pràctiques interseccionals que permetin donar compte de les múltiples situacions d'opressió a les quals poden ser confrontades les dones víctimes de violència masclista.
- Dotar a les institucions que treballen en el Tercer Sector de figures de mediació intercultural amb formació en violència masclista, així com incorporar la diversitat en els equips.
- Disposar d'un banc d'intèrprets amb formació en violència masclista utilitzant un enfocament transcultural i amb coneixement en l'àmbit de la intervenció amb dones víctimes de violència masclista.
- Treballar la violència masclista des d'una vessant comunitària, apropant-nos als i les líders de les comunitats.
- Afavorir l'establiment de referents comunitàries / buscar aliances.

Què hem de fer per adoptar una perspectiva transcultural en l'àmbit de la violència masclista?

- Entendre que la manera en la qual es signifiquen les coses passa per un filtre cultural i depèn dels valors i representacions corresponents, i per tant, a l'hora d'afrontar una intervenció cal preguntar-nos sobre el significats que per aquella persona tenen les categories que abordem.
- El que podem considerar com instruments o efectes de la violència masclista, no té perquè ser concebut de la

mateixa manera per totes les dones, doncs els contextos culturals, religiosos, històrics, etc., poden ser diversos. Sense relativitzar en cap moment que violència és violència, insistim en què el que canvia és la simbologia, per exemple, lligat a l'estigma, o des de quins paràmetres s'estableixen les relacions de parella.

- Crear eines que ens permetin acollir la identitat de les dones en la seva totalitat, amb la seva complexitat i el caràcter únic de la seva vivència.
  - Crear estructures i mecanismes que permetin identificar quan una dona està patint violència masclista, amb perspectiva transcultural.
  - Fer una exploració de les seves necessitats (socials, administratives, jurídiques...) més enllà de la violència, per tal de garantir processos integrals i complets.
-

8

Conclusions

El desconeixement dels recursos, la barrera lingüística, la dependència al cònjuge i a la comunitat, la precarietat econòmica i l'aïllament compliquen les relacions de moltes dones amb l'entorn social immediat. Moltes d'elles, malgrat que hagin emigrat des de fa diversos anys, continuen havent de fer front a obstacles estructurals i discriminacions sistemàtiques. Les dones migrades en tant que estrangeres, i en raó de les seves diferències culturals, socials i en alguns casos religioses, poden trobar-se en risc de ser discriminades, desacreditades i incompreses, la qual cosa pot perjudicar la creació d'espais de diàleg i de confiança. Hem de destacar, per tant, que el col·lectiu de dones migrades no constitueix un grup homogeni degut a la diversitat dels seves trajectòries migratòries i de vida.

El fet que el marc de referència per tractar les qüestions lligades al gènere es faci únicament sota el model del feminisme tradicional occidental, porta al desajust de les respostes vers les dones migrades que no s'adeqüen a aquest patró, i genera una multiplicitat de discriminacions que porten a situacions de marginació a moltes dones migrades. A més, la presència d'espais per a l'intercanvi intercultural és gairebé inexistent. Encara que és essencial combatre els estereotips perjudicials que sosté la societat sobre certes cultures, les discussions constructives sobre el paper de la cultura i la comunitat poden proporcionar d'idees valuoses per a comprendre les experiències úniques de les dones migrades.

Aquesta investigació, ha posat de manifest que per a comprendre millor el fenomen de la violència envers les dones migrades,

refugiades i que pertanyen a comunitats etnoculturals minoritàries és imprescindible disposar de dades molt més completes, tant a nivell local com nacional. Les institucions nacionals i locals, han de garantir que totes les estadístiques siguin disgregades per sexe i procedència, per tal d'obtenir una imatge més precisa de les poblacions migrades. També, les estadístiques i les dades sobre la violència contra les dones s'han d'abordar tenint en compte diferents condicions de migració de les dones i la seva nacionalitat. Les polítiques i la legislació per combatre la violència contra les dones, han d'incloure mesures específiques per combatre la violència contra les dones migrades i refugiades. Aquestes mesures han de tenir en compte les especificitats de la seva situació, i en particular el seu estatus legal dins del país d'acollida, i han de donar prioritat

a garantir els drets humans d'aquestes persones (és a dir, protegir-les de la violència), independentment del seu estatus d'immigració.

Efectivament, els factors específics relacionats amb les trajectòries migratòries, el coneixement lingüístic, les pràctiques religioses i l'estigmatització en el mercat laboral són sovint ignorats en les intervencions amb dones migrades. Les barreres administratives i lingüístiques, l'absència de serveis d'interpret i de serveis de guarderia així com certs prejudicis constitueixen reptes per assegurar intervencions adaptades a les necessitats d'aquestes dones.

Els programes de lluita contra la violència han de ser dissenyats específicament per permetre que les dones migrades i refugiades rebin el suport adequat. En particular, s'han d'organitzar campanyes informatives per donar a conèixer entre les dones migrades i refugiades els serveis i les modalitats de suport que se'ls ofereix. Les condicions establertes en els programes de prevenció i suport, així com en els serveis d'acollida i d'allotjament temporal, haurien de permetre a les dones establir relacions de confiança.

Per tal d'afavorir que els models actuals es complementin amb l'especificitat requerida per als perfils de dones migrades i adoptar una perspectiva interseccional és necessari que les institucions públiques garanteixin el finançament a serveis específics (de caràcter

públic, o bé a través del finançament públic a entitats socials) perquè puguin continuar oferint acompanyament i suport, i per a desenvolupar nous serveis que abastin un nombre més gran de beneficiàries i amb possibilitat de fer processos més llargs, amb un enfocament transcultural i interseccional. També, han d'impulsar polítiques amb el propòsit de millorar i augmentar l'accessibilitat i l'adequació, i promoure l'adaptació de l'oferta de serveis municipals per a dones migrades, tenint en compte les necessitats diferenciades de les nouvingudes i de les descendents de la migració.

Les mesures han de ser transversals i no poden reduir-se a l'àmbit administratiu i polític, per tant resulta essencial que la policia i els serveis socials siguin més conscients dels drets i obstacles de les dones que es troben en situació d'especial vulnerabilitat i que han patit una experiència de violència masclista. Les institucions públiques han de reconèixer i promoure la condició específica de les dones migrades víctimes de violència masclista en els programes dels serveis específics adreçats a aquest col·lectiu, així com en l'àmbit acadèmic.

9

Annex: Serveis especialitzats a Barcelona

Els serveis d'atenció especialitzada en les violències masclistes, s'han anat definint i consolidant a les darreres dècades.

A Catalunya hi ha els circuit d'atenció de la Subdirecció de Gestió de Serveis i Recursos d'Atenció a les Violències Masclistes. Direcció General per a l'Eradicació de les Violències Masclistes, depenent del departament d'Igualtat i Feminismes de la Generalitat de Catalunya. I, a banda, hi ha serveis amb titularitat municipal i/o comarcal específics.

Existeix el Telèfon d'Atenció contra la Violència Masclista. On informen dels serveis existents a tota Catalunya i assessoren entorn als passos a seguir davant d'una situació de violència masclista.

A nivell municipal, podem anomenar en concret els de la

ciutat de Barcelona, a mode d'exemple. Informació extreta de la web de l'Ajuntament de Barcelona.

- El SARA (Servei d'Atenció, Recuperació i Acolliment), es crea l'1 de gener del 2014, i atén infants i adolescents que viuen o han viscut situacions de violència masclista. Ofereix atenció ambulatoria específica a persones víctimes de situacions de violència masclista. Atenció a infants des dels 0 anys. I SARA jove per a l'atenció juvenil.
- Centres de serveis socials.
- Punt d'Informació i Atenció a les Dones. PIAD: Serveis municipals de proximitat que ofereixen informació, atenció i assessorament. Hi ha un PIAD a cada districte.
- Serveis d'acolliment residencial: Serveis residencials d'acolliment

per a dones que viuen situacions de violència masclista i per als seus fills i filles. Proporcionen una atenció integral.

- Unitat Municipal contra el Tràfic d'Éssers Humans (UTEH): Presta atenció integral a víctimes, sigui quina sigui la finalitat i assessora a les entitats socials i professionals que ho requereixin.
- Centre de masculinitats Plural: Equipament municipal adreçat a fomentar una perspectiva plural, positiva i diversa de les masculinitats.
- Central d'Urgències i Emergències Socials de Barcelona. CUESB: Ofereix un servei d'atenció psicosocial permanent, que atén qualsevol situació d'urgència i d'emergència social a la ciutat, durant les 24 hores del dia, els 365 dies de l'any.

I com dèiem al començament d'aquest punt, existeix el circuit del Departament d'Igualtat i Feminismes que es desplega per tot Catalunya. Anomenem alguns dels serveis que implementa (informació extreta de la web de la Generalitat):

- Línia d'atenció a les dones en situació de violència: 900 900 120: L'atenció telefònica de la línia 900900120 i de correu electrònic, 900900120@gencat.cat és un servei gratuït i confidencial, les 24 hores del dia i els 365 dies de l'any. Aquest servei atén les demandes relacionades amb qualsevol forma de situació de violència contra les dones.
- Serveis i oficines d'informació i atenció a les dones (SIAD) Oficines d'Informació de l'Institut Català de les Dones i dels Serveis d'Informació i Atenció a les Dones.
- Serveis d'intervenció especialitzada (SIE): És un servei gratuït que ofereix atenció especialitzada i acompanyament a totes les dones joves i adultes i als seus fills i filles afectades per processos de violències masclistes per a facilitar el seu procés de recuperació i reparació de les violències viscudes i del dany patit. N'hi ha diversos desplegats a tot Catalunya.
- Serveis d'urgència: Servei que facilita l'acolliment temporal, de curta durada, a les dones que estan o han estat sotmeses a situacions de violència masclista i a llurs filles i fills, per

tal de garantir-ne la seguretat personal. Ofereix un espai d'acollida immediata i temporal que permet la reflexió per tal que es puguin prendre aquelles decisions més adequades per sortir de la situació de violència viscuda. Es vetlla per la integritat i seguretat física de la dona i les seves filles i fills a càrrec i se l'acompanya en les diferents gestions que hagi d'efectuar durant la seva estada al servei. Treballa en coordinació amb els serveis i recursos de la xarxa integral del territori per tal d'oferir a la dona una atenció i acompanyament integral en tot el seu procés de recuperació.

- Serveis d'acolliment i recuperació (SAR): Són serveis desplegats a tot Catalunya. Servei gratuït, residencial i temporal que ofereix un espai de protecció i recuperació per les dones i els seus fills i filles a càrrec en situació de risc per violències masclistes.
- Serveis Substitutoris de la Llar (SSLL): Són serveis de caràcter gratuït, residencial i temporal que ofereix un espai de protecció i recuperació per les dones i els seus fills i filles a càrrec en situacions de risc per violències masclistes. Són serveis desplegats a tot Catalunya, i actuen com a substitució de la llar, entesos com a pisos d'autonomia.
- Servei Tècnic de Punt de Trobada (STPT): És un servei que busca normalitzar l'exercici dels drets de relació i de comunicació dels i de les menors amb els seus

progenitors i/o familiars, en situacions de conflictivitat (divorci, separació o tutela per part de l'Administració), sempre que sigui possible i d'acord amb l'evolució de l'infant.

10

Bibliografia

Ahmadzai, M., Stewart, C., & Sethi, B. (2016) A Study on Visible Minority Immigrant Women's Experiences with Domestic Violence. *Open Journal of Social Sciences*, 4, 269-286. <https://www.scirp.org/journal/paperinformation.aspx?paperid=66970>

AIETI y Red de Mujeres Latinoamericanas y del Caribe (2019). *Mujeres migrantes víctimas de violencia de género en España. Documento de análisis en el marco de la Ley Orgánica 1/2004 de medidas de protección integral contra la violencia de género*. https://aieti.es/wpcontent/uploads/2019/02/Violencia_genero_mujeres_migrantes.pdf

AIETI y Red de Mujeres Latinoamericanas y del Caribe (2020). *Mujeres migrantes víctimas de violencia de género en España. Segundo informe. Documento cuantitativo*. https://aieti.es/wp-content/uploads/2020/12/Documento_2DO-.pdf

AIETI y Red de Mujeres Latinoamericanas y del Caribe y Universidad Autónoma de Madrid (2021). *Tirar del hilo: historias de mujeres migradas supervivientes a violencia machista*. <https://tirardelhilo.info/wp-content/uploads/2021/06/TIRAR-DEL-HILO-Informe-completo.pdf>

Bofill Poch, S. i Véliz Torresano, N. (2019). *Una violència oculta assetjament sexual en dones migrades treballadores de la llar i les cures*. Fundació Josep Irla. <http://www.mujerespalante.org/uploads/editor/una-violencia-oculta-2019.pdf>

Burman, E., Smailes, S. L., & Chantler, K. (2004). 'Culture' as a Barrier to Service Provision and Delivery: Domestic Violence Services for Minoritized Women. *Critical Social Policy*, 24(3), 332-357. <https://doi.org/10.1177/0261018304044363>

Hernandez, S. (2007). *Les hommes immigrés et leur vécu familial: impact de l'immigration et l'intervention*. Publicacions

Centre de santé et de services sociaux de la Montagne. https://sherpa-recherche.com/wp-content/uploads/Les_hommes_immigrants-1.pdf

Roca Girona, J., Soronellas Masdeu, M. y Bodoque Puerta, Y. (2012). Migraciones por amor: diversidad y complejidad de las migraciones de mujeres. *Papers, Revista de Sociología*, 97(3), 685-707. <http://dx.doi.org/10.5565/rev/papers/v97n3.355>

Molano L., Olga Lucía (2007). Identidad cultural un concepto que evoluciona. *Revista Opera*, (7),69-84. <https://www.redalyc.org/articulo.oa?id=67500705>

Santandreu Oliver, M., Torrents de los Llanos, L., Roquero Vallejo, R. e Iborra Hernández, A. (2014). Violencia de género y autoestima: efectividad de una intervención grupal. *Apuntes de Psicología*, 32(1), 57-63. <https://www.apuntesdepsicologia.es/index.php/revista/article/view/487>

Varela, N. (2017). La violence de genre: le cas espagnol dans le cadre de l'Union Européenne. *Nouveaux Imaginaires du Féminin*. <https://halshs.archives-ouvertes.fr/halshs-01665665/document>

Bibliografia recursos

Ajuntament de Barcelona. (2007). *Treball grupal i violència masclista. Investigació acció d'un grup de suport psicosocial a dones*. Observatori Social Barcelona. https://ajuntament.barcelona.cat/dones/sites/default/files/documentacio/treball_grupal_i_violencia_sexista_2007.pdf

Ajuntament de Barcelona. (2017). *Pla estratègic contra el sexisme a la ciutat 2017-2022*. Direcció de Feminismes i LGTBI.

https://ajuntament.barcelona.cat/dones/sites/default/files/documentacio/estrategia_contra_el_sexisme_2017_cat.pdf

Ajuntament de Barcelona. (2021). *II Pla per la justícia de gènere 2021-2025*. Quarta Tinència de Drets, Socials, Justícia Global, Feminismes i LGTBI. https://bcnroc.ajuntament.barcelona.cat/jspui/bitstream/11703/123474/1/NouPla_2021-2025-ONLINE_DEF.pdf

Generalitat de Catalunya. *Recursos per a professionals que treballen en l'àmbit de la violència masclista. Informació sobre els serveis d'atenció a les violències masclistes de la Generalitat de Catalunya en temps de confinament*. Institut Català de les Dones https://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/violencia_masclista/Recomanacions-VM-Confinament/documents/Recomanacions_Professionals.pdf

Generalitat de Catalunya. (2020). *Protocol marc per a una intervenció coordinada contra la violència masclista*. Institut Català de les Dones. https://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/violencia_masclista/coordinacio/protocol/Protocol-Marc-2020.pdf

Mahedero D., C. y Maqueda F., C. (2020). *Guia d'Ajuts per a dones en situació de violència masclista*. Generalitat de Catalunya. Institut Català de les Dones https://dones.gencat.cat/web/.content/03_ambits/violencia_masclista/prevencio_sensibilitzacio/FINAL_AA_Guia-dAjuts_FINAL.pdf

Roca C., N., Porrúa G., Yepes B., M. et. al., (2016). *Recuperació de les dones en situació de violència masclista de parella. Descripció i instrumentació*. Ajuntament de Barcelona, Universitat de Barcelona, Fundació Salut i Comunitat. https://ajuntament.barcelona.cat/dones/sites/default/files/documentacio/recuperaciodonesviolencia_masclista2016cat.pdf

✉ www.bayt-al-thaqafa.org
@ bayt@bayt-al-thaqafa.org
f FundacioBayt
e @fundaciobayt
@ @baytfundacio

Seus Barcelona
Princesa, 14, 1r
08003 Barcelona
Tel. 93 319 88 69

Clavell, 6
08024 Barcelona
Tel. 673 074 271

Seu Sant Vicenç dels Horts
Jaén, 18-20
08620 Sant Vicenç dels Horts
Tel. 93 656 38 70